

Додаток

до рішення обласної ради від
23.04.08 №503 (із змінами, вне-
сеними рішенням обласної ра-
ди від 15.12.11 №323)

СТРАТЕГІЯ
розвитку Житомирської області
на період до 2015 року

З М І С Т

Загальна частина	2
Тенденції соціально-економічного розвитку	3
Економічний розвиток	3
Розвиток людських ресурсів	16
Природне середовище та технічна інфраструктура	20
Соціальна інфраструктура	24
СВОТ – аналіз Житомирської області	27
Основні проблеми розвитку області	32
Мета стратегічного розвитку	37
Основні принципи регіональної політики та створення інституційних умов для розвитку територій і територіальних громад	37
Принципи регіональної політики	37
Інституційні умови для розвитку територій і територіальних громад	38
Пріоритетні напрями розвитку області, районів і міст	40
Пріоритетні напрями розвитку області	40
Пріоритетні напрями розвитку районів і міст	58
Механізм реалізації Стратегії	68
Нормативно-правове забезпечення	68
Організаційне забезпечення	68
Фінансове забезпечення	69
Науково-методичне забезпечення	70
Етапи реалізації Стратегії	71
Очікувані результати	72
Моніторинг та оцінка реалізації Стратегії	72
Показники оцінки реалізації Стратегії розвитку області	74

Загальна частина

Стратегія розвитку області розроблена відповідно до положень і завдань Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року, завдань Президента України Віктора Федоровича Януковича щодо модернізації економіки та проведення структурних реформ, визначених у його передвиборчій Програмі «Україна - для людей», Програмі економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», щорічному Посланні до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір *(із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 № 323)*.

У Стратегії визначені завдання та пріоритетні напрями розвитку області з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, які в свою чергу узгоджені із пріоритетами регіону.

Стратегія розвитку області визначає мету та стратегічні завдання, пріоритети і принципи регіональної політики на довгостроковий період.

Вона також передбачає механізм, етапи, моніторинг, оцінку її реалізації та очікувані результати.

У Стратегії з урахуванням регіональних проблем визначено координацію дій облдержадміністрації, обласної ради з центральними органами виконавчої влади, спрямованих на реалізацію стратегічних завдань і заходів.

При розробленні Стратегії використані аналітичні і прогностичні матеріали Міністерства економіки України, управлінь облдержадміністрації, інших обласних управлінь та відомств.

Одним із головних моментів Стратегії є те, що вона концентрується на ключових, перспективних напрямках, які були виявлені на основі аналізу потенціалу, сильних та слабких сторін, гео економічного та геополітичного положення області. Стратегія не відмінює і не заміняє інші галузеві програми, які можуть і повинні розроблятися. Вона не є комплексною програмою, а визначає лише найважливіші пріоритетні напрями розвитку регіону.

Запропонована Стратегія опрацьована з дотриманням принципу створення матеріальних благ за рахунок розвитку виробничого комплексу, з послідовним їх наданням. Вибір кількості стратегічних завдань і пріоритетних напрямів зроблений на основі результатів економічного зростання у господарському комплексі, після якого з'являються реальні фінансові ресурси для багатьох видів діяльності.

Відсутність певних сфер діяльності у стратегічних пріоритетах не означає зменшення уваги до них. Навпаки, реалізація визначених пріоритетних напрямів дозволить змінити ситуацію в даних сферах у межах наявних ресурсів.

Стратегія є основою для розроблення і формування:

- проектів середньострокових програм розвитку області, її районів і міст, що мають визначати показники видатків державного, обласного та місцевих бюджетів, необхідних на наступні бюджетні періоди, для стратегічних завдань регіонального розвитку, реалізація яких триває більше одного бюджетного року;

- щорічних програм економічного і соціального розвитку області, що визначають послідовні першочергові заходи та необхідні для цього витрати, які включаються до проекту бюджету області на черговий рік;

- угоди між Урядом України та обласною радою щодо розвитку області;

- галузевих і регіональних програм, включаючи програми подолання депресивності і розвитку окремих територій.

I. Тенденції соціально-економічного розвитку області

1. Економічний розвиток

1.1. Загальні показники економічної діяльності

В останні роки економіка області поступово набуває сталого розвитку. Упродовж 2001-2005 років валовий регіональний продукт зріс у 1,4 раза. Незважаючи на економічне зростання, різниця у рівні розвитку, у порівнянні з середнім по Україні, залишається високою і протягом останніх років майже незмінною. У 2005 році в розрахунку на одну особу валовий регіональний продукт був меншим від середнього по державі на 40,8%, і за цим показником область посіла 24 місце серед регіонів України.

Питома вага області у валовому регіональному продукті України складає лише 1,7%. У 2005 та 2006 роках суттєво уповільнилися темпи його приросту. Низький рівень валового регіонального продукту пояснюється структурою його утворення.

Хоча найбільшого розвитку набуває сфера послуг та зростає частка промисловості, питома вага сільського та лісового господарства залишається дуже високою і складає у валовій доданій вартості 20,8% (в середньому по Україні – 11,4%). Економіку області та її регіонів в промисловому виробництві визначає харчопереробна галузь, яка працює в основному на місцевих сировинних ресурсах і забезпечує високу питому вагу проміжного споживання, машинобудування, яке могло б забезпечувати найбільшу додану вартість, досить повільно відновлює раніше втрачені позиції.

Робота легкої промисловості, переважно на давальницькій сировині призводить до невисокої її частки. Невелику частку займає і добувна галузь, яка має достатню сировинну базу для свого розвитку. Тому структура економіки області на даний час є малоефективною.

Економіка відзначається не тільки не сприятливою для розвитку структурою, але й низьким рівнем інноваційності. У 2006 році загальний обсяг фінансування інноваційної діяльності промисловості становив майже 29 млн. грн. або 0,4% валової доданої вартості (по Україні – 1,3%). Починаючи з 2005 року на підприємствах практично припиняється фінансування досліджень і розробок. Зменшуються також і обсяги фінансування на придбання нових технологій. Кількість інноваційно-активних підприємств у промисловості зменшилась із 80 у 2000 році до 41 у 2006 році, а тих, що освоювали інновації, – із 62 до 40.

В останні 7 років економічне зростання супроводжувалось збільшенням обсягів інвестицій. У порівнянні з 2000 роком, у 2006 році інвестиції в основний капітал зросли у 3 рази і склали у фактичних цінах 1,5 млрд. грн. За цей період прями іноземні інвестиції збільшилися у 4,4 рази. Позитивні тенденції забезпечені й у 2007 році.

Доходи бюджету області формуються в основному за рахунок трансфертів із Державного бюджету України (63,7%), майже 29% складають податкові надходження. Більше 75% видатків спрямовується на утримання соціальної сфери та соціального захисту населення. Частка інвестицій в основний капітал з державного і місцевих бюджетів у видатках бюджету області становить 9,5%, у тому числі у сільське господарство – 0,1%.

Процес перебудови у сільському господарстві супроводжується збільшенням виробництва продукції у господарствах населення. Різкий спад діяльності у сільськогосподарських підприємствах поряд з відносною стабільністю у господарствах населення обумовив зростання частки останніх у структурі виробництва продукції сільського господарства майже до 75%.

Необхідно зазначити деякі позитивні тенденції у розвитку сільськогосподарських підприємств у 2004 та 2006 роках, які за цей період збільшили виробництво продукції. У 2007 році відбулося її скорочення як у рослинництві, так і у тваринництві. Продуктивність використання землі є малоефективною. Низька урожайність не є випадковою, якщо порівняти внесення мінеральних і органічних добрив під сільськогосподарські культури. Безпосереднім наслідком зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин є низька забезпеченість їх кормами та перевищення реалізації на забій над вирощуванням.

Ситуацію на краще повинні змінити інвестиції, вкладення яких на теперішній час у сільське господарство складає 6,2% від усіх інвестицій і є дуже низьким. У 2001 році частка інвестицій сільського господарства становила 12%.

В період з 2003 по 2005 рік активізувалася будівельна діяльність, що призвело до збільшення за цей період на 14% кількості будівельних організацій та поступового зростання обсягів підрядних робіт. Разом з тим, у 2006 році будівельники області допустили спад на 7,8%. У 2007 році відбувається нарощування обсягів підрядних робіт переважно на будівництві об'єктів інфраструктури та житла.

Починаючи з 2002 року, в області постійно зростають інвестиції у житлове будівництво та обсяги введення в експлуатацію житла, в основному за рахунок будівництва індивідуальних помешкань. Через обмеженість бюджетних коштів, проблемним є будівництво соціального житла.

Особливого розвитку в економіці області набуває сфера торгівлі та надання послуг, які забезпечують більше половини валової доданої вартості області (у 2001 році – 45%). У 2006 році, порівняно з 2000, обсяг роздрібного товарообороту зріс у 2,2 раза за рахунок зростання доходів населення, розширення мережі торгово-сервісних центрів та активізації діяльності підприємств фізичних осіб.

В останні роки динамічно розвивається сфера послуг. У 2006 році, у порівнянні з 2001, обсяг послуг зріс у 2,4 раза. Основу складають послуги транспорту, пошти та зв'язку, а також операції з нерухомим майном, орендою та наданням послуг підприємцям.

1.2. Промисловість

У 2006 році промислові підприємства області реалізували промислову продукцію на 6,1 млрд. грн., що склало 1,2% у загальнодержавному обсязі реалізованої промислової продукції. Із 2000 року ця частка залишається майже незмінною.

У структурі реалізованої промислової продукції за 2006 рік 76% припадало на обробну промисловість, 13% належало підприємствам з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води, 11% - добувної промисловості. Останніми роками зменшилася питома вага харчопереробної промисловості, натомість збільшилась частка добувної промисловості та підприємств з виробництва, розподілення електроенергії, газу та води, а також деревообробної промисловості.

Структура промислового виробництва є нераціональною і характеризується невисокою питомою вагою продукції кінцевого споживання. У 2006 році в обсязі усієї реалізованої продукції 43,8% займала сировинна продукція і лише 3,7% - інноваційна.

Починаючи з 2000 року, в області намітилася чітка тенденція нарощування обсягів промислового виробництва. Якщо у 2000 році рівень 1990 року було досягнуто на 38,6%, то у 2006 році – на 79%. Рівень 1990 року досягнуто у 10 районах області та в цілому по Україні.

Провідною галуззю промисловості є харчопереробна промисловість, частка якої у загально промисловому обсязі реалізації у 2006 році становила 32%, проти 2001 року зменшилась на 6 процентних пунктів. Це відбулось внаслідок уповільнення темпів приросту виробництва у 2005 році та скорочення її у 2006 році. Нестабільна ситуація у галузі пов'язана із незадовільним станом власної сировинної бази і великою конкуренцією на ринку продукції. З цієї причини 95

харчових підприємств (28%) у період з 2001 по 2006 рік припинили свою діяльність.

Значне місце в структурі обробної промисловості посідає виробництво неметалевої мінеральної продукції (будматеріали, вироби з фарфору, скла та каменю). У 2006 році їх внесок у загальнопромислові результати склав 9%. Починаючи з 2004 року, темпи приросту виробництва продукції у цій галузі уповільнилися за рахунок скорочення виробництва фарфоро-фаянсових виробів у 2005 і 2006 роках та виробів із скла у 2006 році. В останні роки у виробництво неметалевої мінеральної продукції значно зростають інвестиційні вкладення з метою зменшення енергоємності виробничих процесів та здешевлення продукції. У порівнянні з 2003 роком, у 2006 році інвестиції в основний капітал тут зросли у 7,6 раза, а кількість підприємств на 27 одиниць, що дає можливість у найближчі роки нарощувати обсяги виробництва.

Рік у рік зростають обсяги виробництва та інвестиції в основний капітал у машинобудуванні, але вони недостатні, в результаті чого частка цієї галузі у промисловому виробництві протягом останніх 6 років залишається майже незмінною (в межах 8%) і не досягає порогового значення 20%. Машинобудування володіє значним виробничим потенціалом і в обробній промисловості, після харчопереробної зосереджує найбільшу кількість працівників.

Зменшився внесок легкої промисловості, на яку ще у 2002 році припадало 6,2% від загальнопромислового обсягу реалізованої продукції, до 5% – у 2006 році. Це пов'язано з високою конкуренцією у сфері виробництва одягу, відсутністю власної сировинної бази та обігових коштів, внаслідок чого кількість підприємств за цей період скоротилася на 25 одиниць (19%).

Високими темпами зростає галузь металургії та оброблення металів. У 2006 році питома вага її у загальнопромисловій реалізації продукції склала 6%. Кількість підприємств, у порівнянні з 2002 роком, збільшилась на 22 і досягла 73 одиниці.

Значного розвитку в останні роки також набуває виробництво деревини та виробів з неї. Середньорічний темп приросту за останніх 4 роки у цій галузі був у 1,7 раза більшим від середньопромислового показника. Частка підприємств з виробництва деревини та виробів з неї у структурі реалізованої продукції збільшилась з 0,2% у 2001 році до 4% у 2006 році. Кількість підприємств у галузі за цей період зросла із 156 до 195.

Подальшого розвитку набуває добувна промисловість, частка якої у загальнопромисловому виробництві складає 11%. Кількість підприємств з видобування корисних копалин за останніх 5 років зросла на 84 одиниці (68%). Інвестиції в основний капітал за цей період зросли у 3 рази. Виробництво граніту у 2006 році, порівняно з 2003 роком, зросло в 1,7 раза, щебеню та каменю дробленого – у 1,5 раза.

1.3. Сільське господарство

Розвиток сільського господарства в останні роки відбувається в умовах незавершеності аграрної реформи. Виробничі відносини склалися на основі оренди земельних і майнових паїв, які є одним із стримуючих чинників інвестиційних процесів, особливо у підвищенні родючості земель, оновленні основних фондів, освоєнні інноваційних технологій та ефективному використанні землі.

Майже 75% сільськогосподарської продукції у 2006 році вироблено господарствами населення (у 2001 році – 69%). Частка області у загальнодержавному виробництві продукції сільського господарства у 2006 році становила 3,4%. Серед 25 регіонів України область за обсягами валової продукції сільського господарства у розрахунку на 100 га сільгоспугідь займає 15 місце, а серед Поліських – передостаннє, після Чернігівської області.

В області скорочуються землі сільськогосподарського призначення та посівні площі сільськогосподарських культур. За останніх 5 років площі сільськогосподарських земель зменшилися на 60,4 тис. га, а посівні площі сільськогосподарських культур – на 231,5 тис. га. У цей період відбувався перерозподіл сільгоспугідь між землекористувачами. Частка сільськогосподарських угідь, що знаходиться у власності населення зросла із 27,3% у 2002 році до 46,9% у 2006 році і досягла 719,7 тис. га. Разом з тим, площа сільгоспугідь особистих підсобних господарств населення та присадибних ділянок скоротилася на 8,7 тис. га (4%), що пояснюється зменшенням сільського населення та його старінням.

Біля 22% постійного сільського населення являється економічно неактивним, у тому числі 12,4% працездатного віку, що шукає місце прикладання праці за межами області або не шукає роботи, не реєструється, але є безробітне.

Рівень економічної активності сільського населення в основному забезпечується його зайнятістю в особистому підсобному господарстві. У 2006 році в особистому підсобному господарстві було зайнято майже 80% сільських мешканців. Така ситуація вимагає підтримки дрібних товаровиробників та вироблення у них культури сучасного ефективного господарювання. Хоча область характеризується сприятливими кліматичними умовами для вирощування льону, хмелю, картоплі, фуражних культур, проте через використання застарілих технологій урожайність їх залишається низькою.

У 2006 році дещо покращилася ситуація у тваринництві. Загальний обсяг продукції тваринництва збільшився на 1,8%. Такий ріст досягнуто за рахунок господарств населення, де обсяги зросли на 3,5%. У 2007 році намітилася протилежна тенденція – скорочення виробництва, в основному за рахунок зменшення виробництва молока, як у сільгоспідприємствах, так і господарствах населення.

Основними виробниками продукції тваринництва є підсобні домашні господарства, якими у 2006 році вироблено 79,3% усієї продукції тваринництва. У цих господарствах сконцентровано 54,6% великої рогатої худоби, 72,5% свиней, майже 86% овець і кіз, 87% птиці. У 2007 році така тенденція залишилася незмінною.

Скорочення виробництва молока, що відбувається в останніх 2 роки, обумовлено зменшенням поголів'я корів, яке у 2006 році по всіх категоріях господарств зменшилось до 2005 року на 8,4%, а до рівня 2001 року – на третину. Найбільший спад поголів'я великої рогатої худоби, в тому числі і корів відбувся у сільгоспідприємствах, хоча темпи спаду дещо уповільнилися.

З огляду на зазначене, сільське господарство області потребує нагальної модернізації виробництва, підтримки розвитку підприємництва, розбудови соціальної і виробничої інфраструктури.

1.4. Лісове господарство

В останні роки активізувалася діяльність лісогосподарського комплексу. У 2006 році, порівняно з 2001 роком, обсяг продукції лісового господарства за фактичними цінами зріс у 3,2 раза.

За цей період заготівля ліквідної деревини зросла у 1,5 рази, площа рубок – у 1,4, лісовідновлення – у 1,6. Постійно зростає площа посадки і посіву лісу по відношенню до рубок головного користування. Якщо у 2003 році посадка лісу перевищувала рубки головного користування на 7,4%, то у 2006 році – більш як на чверть.

Разом з тим, лісове господарство потребує значних зусиль по впровадженню сучасних систем лісокористування, лісовирощування охорони та захисту лісу, переробки заготовленої деревини. У 2006 році залишок деревини на лісосіках склав майже 96 тис. куб. м і збільшився до 2001 року у 2,9 раза. Зросла також і питома вага цього залишку до заготівель із 2,3% до 4,4%.

1.5. Будівництво

До 2002 року обсяги будівельних робіт в області знижувалися, а у 2003 році почали зростати.

Після активізації будівельної діяльності у 2003-2005 роках будівельні підприємства у 2006 році допустили, у порівнянні з 2005, спад на 7,8% (по Україні зростання на 9,9%). Частка обсягів робіт, виконаних будівельниками області, у загальному обсязі України у 2006 році скоротилась і становила 0,9%.

До 2005 року постійно зменшувались основні засоби будівництва. У 2006 році, порівняно з 2005, вони збільшилися на 6%. Активізується діяльність будівельних організацій. У 2006 році, у порівнянні 2002, вони збільшилися на 135 одиниць (31%), а кількість найманих працівників у будівництві – на 1,9 тис. осіб. До 2002 року кількість цих організацій та працівників зменшувалась.

Починаючи з 2002 року, постійно зростають інвестиції у житлове будівництво. У 2006 році до 2002 року вони збільшилися у 2,9 раза, що сприяло зростанню обсягів житлового будівництва у 2,2 раза.

У 2006 році підприємства усіх форм власності та індивідуальні забудовники ввели в експлуатацію 1976 квартир, загальною площею 201,4 тис. кв. м, що, порівняно з 2005 роком, більше на 4,8%. Нарощування обсягів житла у попередні роки дозволило перевищити рівень 2000 року у 1,7 раза, проте, порівняно із 1990 роком, коли було збудовано найбільше житла, обсяг 2006 року є у 2,8 раза меншим.

Частка області у загальнодержавному введенні житла становила 2,3%. За цим показником область посідає 18 місце серед інших регіонів. У 2006 році на 1 тис. мешканців області збудовано 152 кв. м житла, що на 32 кв. м менше, ніж в цілому по Україні.

У сусідній Білорусії, з якою межує область, на 1 тис. мешканців припадає 388 кв. м нового житла.

З кожним роком зростає вартість будівництва житла. Середня вартість 1 кв. м загальної площі введеного у 2006 році житла, виходячи із фактичних затрат замовника та з урахуванням довгобудів, склала 1029 грн., що у 1,6 раза більше 2005 року.

1.6. Мале підприємництво

За період із 2000 по 2006 рік кількість малих підприємств збільшилась на 18%, в тому числі у добувній промисловості – у 2,7 раза, у сільському господарстві – у 2,5 раза.

На початок 2007 року підприємства торговельної галузі склали 29% загальної кількості малих підприємств, у промисловій діяльності їх сконцентровано 23%, у посередницьких операціях з нерухомістю зайнято 17,3%, сільському господарстві – 11,7%, будівництві – 8,3%, транспорті – 4%. Незначна частка підприємств функціонувала у галузях освіти, охорони здоров'я, низькими темпами розвивався малий бізнес в інноваційній та науковій сферах.

На підприємствах малого бізнесу зайнято 47,1 тис. чоловік, що на 1 тис. осіб перевищує рівень 2001 року. З урахуванням працівників, що виконують роботи за договорами, сумісників, а також підприємців, що працюють без утворення юридичної особи, у малому підприємстві зайнято 111 тис. чоловік. Із зайнятих на малих підприємствах 26,3% працювали у промисловості, 17,3% - у торгівлі, сільському господарстві – 18%, будівництві – 9,2%.

Зберігається позитивна тенденція темпів розвитку індивідуальної підприємницької діяльності. За два останні роки їх кількість збільшилась на 27%, у тому числі за 2006 рік – на 10% і становить 63,7 тис. чоловік.

Зростають податкові надходження від діяльності у цій сфері. За 2006 рік вони збільшилися на 37% і склали 156 млн. грн.

Разом з тим, починаючи з 2001 року, спостерігається загальна тенденція погіршення фінансового стану малих підприємств. Хоча у 2006 році сума збитків, у порівнянні з 2005 роком, зменшилась на 1,7 млн. грн., фінансовим резуль-

татом від звичайної діяльності до оподаткування залишився збиток в сумі 50 млн. грн.

По кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. населення області серед регіонів України займає 20-22 місце, фізичних осіб - підприємців – 16 місце. Середньомісячна заробітна плата найманих працівників малих підприємств у 2006 році склала 469,4 грн., що відповідає 19 місцю у державі.

Проблеми, які стримують розвиток цього сектору економіки і потребують розв'язання:

- недосконалість і нестабільність законодавчої та нормативної бази, що регулює сферу підприємництва;
- недостатня ефективність роботи дозвільних центрів;
- проблемність доступу до ресурсів, особливо фінансових (високі відсоткові ставки і вимоги значної застави, відсутні кредитні бюро тощо);
- недостатній рівень забезпеченості об'єктами інфраструктури підтримки підприємництва (відсутні бізнес-інкубатори, технопарки, не у всіх районах працюють інформаційно-консультативні центри);
- недостатнє використання можливостей, передбачених Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» (відсутність пропозицій з боку суб'єктів підприємницької діяльності щодо проектів регуляторних актів).

1.7. Інвестиційна діяльність

Протягом останніх років в області спостерігається позитивна динаміка залучення інвестицій в основний капітал. У 2005 році вперше було залучено більше 1 млрд. грн. У 2006 році обсяг інвестицій в основний капітал склав 1,5 млрд. грн., що на 20,6 % більше, ніж у попередньому році (в Україні – на 19,0%). В цілому з 2004 по 2006 рік у регіон надійшло понад 3,5 млрд. грн. інвестицій в основний капітал. Позитивні тенденції забезпечено і у 2007 році.

Проте, порівняно з іншими регіонами України, за обсягом освоєних інвестицій в основний капітал область у 2006 році зайняла 21 місце.

У 2005 році обсяги інвестицій в основний капітал зросли у 18 регіонах області із 28, при цьому темпи освоєння інвестицій тут перевищували обласний рівень. Приріст інвестицій досягнуто по 5 основних видах економічної діяльності із 13. Значними темпами розвивається інвестування промисловості, куди спрямовано 49,5% загального обсягу інвестицій в основний капітал.

Майже 38% всіх інвестованих коштів у 2005 році надійшло в обробку промисловість, що в 1,4 рази більше, ніж за 2004 рік. Значно зросли обсяги інвестицій в основний капітал у підприємства таких видів економічної діяльності, як харчова та перероблення сільськогосподарських продуктів – у 1,4 раза, ви-

робництво готового одягу та хутра – у 5,8 раза, оброблення деревини та виробництво виробів з неї – у 4,7 раза, оброблення металу – у 2,6 раза.

Збільшили обсяги освоєних інвестицій в основний капітал, порівняно з 2004 роком, також підприємства транспорту та зв'язку на 24,9%, будівництва – на 14,7%, готельного і ресторанного господарства – у 1,7 раза.

У 2006 році практично за всіма видами економічної діяльності відбулося суттєве збільшення обсягів інвестицій в основний капітал.

Найбільш привабливою сферою вкладання капіталу залишається промисловість - 47,2% загального обсягу. Для промисловості позитивна динаміка зростання обсягів капітальних вкладень характерна впродовж останніх трьох років.

У порівнянні з 2005 роком, обсяги інвестицій в основний капітал у добувній промисловості зросли у 1,3 раза. Збільшилися також надходження у сільське господарство, мисливство та лісове господарство на 18%, більш ніж на третину на підприємства з виробництва і розподілення електроенергії, газу та води, оптової та роздрібною торгівлі.

Значно зросли обсяги інвестицій в основний капітал в операції з нерухомим майном, орендою та в рибальстві і рибництві – у 1,4 раза. У 1,5-2 рази збільшилися інвестиційні надходження в освіту та охорону здоров'я.

У 2006 році обсяги інвестицій в основний капітал зросли у 20 регіонах із 28, при цьому темпи освоєння інвестицій в 15 з них перевищували обласний рівень.

Позитивні тенденції забезпечено й у 2007 році. За 9 місяців суб'єктами господарювання за рахунок усіх джерел фінансування було освоєно 1418,0 млн. грн. інвестицій в основний капітал, що на 50,4% більше аналогічного періоду минулого року. Обсяги інвестицій в основний капітал зросли у 17 регіонах області, з них у 8 темпи приросту перевищили обласний рівень.

Найвагомішу частку (56% або майже 800,0 млн. грн.) усіх інвестицій в основний капітал спрямовано у розвиток підприємств добувної, переробної промисловості і з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води. Переважну частину (78%) цих коштів освоєно на підприємствах переробної промисловості. Порівняно з січнем–вереснем 2006 року інвестиції, спрямовані у переробну промисловість, збільшились у 2,1 раза.

За 2005-2007 роки в економіку області залучено 83 млн. дол. США іноземного капіталу або 48% від загальних надходжень.

Упродовж 2005 року в економіку Житомирщини було залучено 16,6 млн. дол. США прямих іноземних інвестицій. За станом на 01.01.06 обсяг прямих іноземних інвестицій становив 90,3 млн. дол. США, що на 10% більше, ніж у 2005 році.

У 2006 році обсяги залученого капіталу нерезидентів склали 32,9 млн. дол. США (+37%) і за станом на 01.01.2007 р. їх загальний обсяг становив 123,7 млн. дол. Приріст іноземного капіталу - 33,7 млн. дол., що складає 37,4% до обсягів на початок року (13 місце по Україні).

Значно позвавилася активність іноземних інвесторів у 2007 році. Порівняно з 2006 роком, надходження прямих іноземних інвестицій досягли найбільшого значення і склали майже 50 млн. дол. США. Приріст іноземного капіталу до обсягів на початок року збільшився на 41% (10 місце по Україні).

Обсяг прямих іноземних інвестицій, внесених в економіку регіону, на 01.01.08 становив 173,6 млн. дол., що в розрахунку на одну особу складає 132,3 дол. США. У промисловості зосереджено 82% загального інвестиційного капіталу нерезидентів. Загалом 301 підприємство з 25 регіонів області співпрацюють з партнерами 43 країн світу.

1.8. Зовнішньоекономічна діяльність

Частка експорту товарів області в Україні становить 0,7%, імпорту – 0,4%. У 2006 році порівняно з 2001 роком, експорт зріс у 2,3 раза, в тому числі з країнами СНД – у 2,1 раза, країнами Європейського Союзу – у 2,5 раза. Майже 53% усього експорту припадає на країни Європи, із них 30% – на Італію, Німеччину та Польщу. Лише 3,6% експортних поставок здійснюється з прикордонною Республікою Білорусь, хоча вони за останніх 5 років зросли у 5,7 раза.

В останні роки зросли також експортні поставки товарів до Сполученого Королівства Великобританії і Туреччини. Остання займає 6,6% у загальному експорті товарів області.

У товарній структурі експорту області переважає деревина та вироби з неї, готовий одяг та інші текстильні готові вироби, більшість з яких виготовлені на давальницькій сировині. Основними партнерами при укладанні давальницьких угод є країни ЄС, якими відправлено майже 94% усього текстилю.

Значне місце у загальному обласному експорті займають мінеральні продукти, шкіряна сировина, механічне обладнання.

Найбільшими поставщиками товарів до області є Німеччина, Італія, Польща та Російська Федерація. Майже 20% усього імпорту області складає імпорт давальницької сировини.

У товарній структурі імпорту переважають механічне обладнання, текстиль та вироби з нього, полімерні матеріали та пластмаси, транспортні засоби та шляхове обладнання, продукти хімічної промисловості.

Експорт послуг області є незначним, який у 2006 році склав 5,9 млн. дол. США, в тому числі 5,5 млн. дол. США припадає на країни ЄС, з яких 69% - на Німеччину.

У структурі експорту послуг переважають послуги вантажного автотранспорту. Значно зросли комп'ютерні послуги та послуги в галузі культури і відпочинку.

Оснoву імпoрту послуг складали рoялті та ліцензійні послуги, різні ділові, професійні та технічні послуги.

1.9. Торгівля та послуги

У 2006 році оборот роздрібної торгівлі за всіма каналами реалізації в області становив 4,9 млрд. грн., що на 35,3% більше попереднього року у діючих цінах. При цьому питома вага фізичних осіб – підприємців та громадян, склала 52,6%, проти 53,8% у 2005 році.

Підприємствами - юридичними особами, продано товарів на 2,4 млрд. грн. Відносно 2000 року товарооборот зріс у 2,3 рази і склав лише 72,4% рівня 1990 року. При цьому роздрібний товарооборот алкогольних напоїв перевищив рівень 1990 року у 3,2 рази, а харчових продуктів становив 35,2%.

Питома вага області у загальному товарообороті підприємств України є незначною і складає 1,9%. У порівнянні з 2000 роком вона зменшилася на 0,5 процентних пункти. У 2006 році за індексами фізичного обсягу роздрібного товарообороту підприємств область серед інших регіонів України зайняла 12 місце, а за фактичними обсягами у розрахунку на 1 особу – 18 місце.

У порівнянні з 2000 роком роздрібний товарооборот на одну особу у діючих цінах зріс у 3,8 рази (по Україні – у 4,7 рази).

За період із 2000 по 2006 рік співвідношення роздрібного товарообороту на одну особу в середньому по Україні і по області зросло з 1,2 рази до 1,5 рази.

Оптовий товарооборот підприємств і організацій області у 2006 році становив майже 4,1 млрд. грн. і зменшився у фактичних цінах, проти попереднього року на 14,1% (по Україні він зріс на 30,5%).

У загальному обсязі оптового товарообороту найбільшу питому вагу зайняв товарооборот продуктів нафтопереробки (41,2%) та продовольчих товарів (27,5%).

Обсяги продажу продовольчих товарів у 2006 році становили 1,1 млрд. грн. і збільшилися до попереднього року на 4,4%, непродовольчих товарів, відповідно, – майже 3 млрд. грн. і зменшилися на 19,6%. Частка області у загальному оптовому товарообороті країни залишається незначною і складає 0,6%.

В останні роки в області спостерігається стала тенденція щорічного збільшення обсягу послуг. За останні 5 років обсяг реалізованих послуг зріс у 2,4 рази. Найбільше зростання спостерігалось у таких видах діяльності: пошта і зв'язок, операції з нерухомим майном, торгівля, а також технічне обслуговування і ремонт автомобілів, рекламна діяльність, охорона здоров'я, культура, відпочинок та розваги.

На ринку послуг області переважають послуги транспорту, пошти і зв'язку та послуги пов'язані з операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям.

Обсяг послуг, реалізованих населенню, склав 37,7% загального обсягу (у 2002 році – 43,2%).

У розрахунку на 1 особу у 2006 році реалізовано послуг на 275,8 грн. Цей показник значно коливається між районами і містами області. Так, якщо у Житомирі він становив 761,5 грн., то у Червоноармійському районі – 2 грн., у Народицькому – 4,1 грн. У середньому по Україні цей показник становив 728 грн.

1.10. Інноваційна діяльність

У 2006 році в організаціях, підприємствах і установах області, які виконували дослідження і розробки, працювали 482 особи (без урахування сумісників), що на 22% менше, ніж у 2005 році і на 16%, від 2000 року. В їх числі 4 – доктори та 43 – кандидати наук. У порівнянні з 2000 роком у 5,1 раза зросла кількість фахівців, які працювали в наукових організаціях за сумісництвом, яка становила 849 осіб. Основна їх робота була зосереджена на фундаментальних і прикладних дослідженнях, на наданні науково-технічних послуг. Науково-технічні роботи, через обмеженість фінансування, поступово згортаються.

Із загального обсягу наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами організацій, у 2006 році на прикладні дослідження припадало 46,4%, фундаментальні – 28,8%, науково-технічні розробки взагалі не виконувались (у 2005 році частка їх була 2,6%).

У 2006 році загальний обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт зменшився, проти 2005 року, на 4,7%, а відносно 2000 року збільшився у 3,1 раза і становив 10,1 млн. грн. 68,4% загального обсягу фінансування склали кошти державного бюджету, 18,5% - власні кошти підприємств і організацій, 12,5% - кошти замовників. Порівняно з 2005 роком, питома вага надходжень від вітчизняних замовників зменшилася на 37,7%. У 2006 році вперше за останніх 6 років надійшли замовлення від іноземних держав, але вони склали лише 3% від усього обсягу фінансування наукових та науково-технічних робіт.

Щорічно зростає чисельність наукових кадрів вищої кваліфікації. На 1 жовтня 2006 року у різних галузях економіки працювало 60 докторів наук і 715 кандидатів наук, що, відповідно, на 36% і 55% більше 2000 року.

Інноваційна діяльність в області залишається на низькому рівні. Кількість інноваційно активних підприємств у 2006 році скоротилася на 2,4%, порівняно з 2005 роком та на 50,6% - з 2001 роком.

Найбільше зростання інноваційної активності в області спостерігалось у 2002 році, коли питома вага інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції складала 11,4%. У 2006 році цей показник склав 4,3%.

У порівнянні з 2002 роком, кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, зменшилась на 49,4%. Загалом на здійснення іннова-

цій у промисловості у 2006 році було витрачено майже 29 млн. грн., що на 38% менше 2005 року. На одне підприємство, яке займалося інноваційною діяльністю, у 2006 році припадало в середньому 706,4 тис. грн., що у 2,1 раза менше, ніж у 2005 році.

Зростає частка капітальних вкладень у загальному обсязі інноваційних витрат: з 81% – у 2002 році до 89% – у 2006 році. Разом з тим у грошових коштах вона зменшується. Негативним є значне зменшення витрат на виконання наукових досліджень і розробок, які у 2005 та 2006 роках взагалі не фінансувалися. Залишаються незначні витрати на придбання нових технологій (0,4%), маркетингові дослідження і рекламну діяльність (1,7%).

Витрати на технологічні інновації здійснюються переважно за рахунок власних коштів підприємств (73%), а з державного бюджету було направлено лише 1,4%. Із 2002 по 2005 роки із державного бюджету кошти взагалі не надходили. Із місцевого бюджету кошти виділялися лише один раз у 2003 році. Кошти іноземних інвесторів залучалися у 2003 та 2005 році, їх частка становила відповідно 1,3% та 0,7%. Упродовж 2006 року у промисловості області введено 14 нових технологічних процесів, що у 1,8 раза менше, ніж у 2005 році.

Найпоширенішим напрямом інноваційної діяльності були продуктові інновації. У 2006 році освоєно і поставлено на ринок 38 найменувань інноваційних видів продукції, із них 9 нових видів техніки, що освоєні підприємствами машинобудування. У порівнянні з 2005 роком, їх кількість зменшилась, відповідно, у 2,3 та 1,5 раза.

1.11. Фінансова діяльність

У 2006 році доходи бюджету області становили 1985, 1 млн. грн., що на 40,9% більше 2005 року. За останніх 5 років вони зросли у 3,1 раза. У структурі доходів бюджету 2006 року на дотації і субвенції із державного бюджету припадало 63,7%, податкові надходження – 28,8%, неподаткові надходження – 4,8%, на доходи від операцій з капіталом – 2,6%.

Серед податкових надходжень 72,5% припадало на податок з доходів фізичних осіб. Як і у попередні роки найбільша частина видатків спрямовується на утримання соціальної сфери, а також соціальний захист та соціальне забезпечення населення. У 2006 році у цій сфері діяльності спрямовано 75,7% усіх видатків, із них 33,7% - на освіту, 21,2% - охорону здоров'я, 16,9% - соціальний захист та соціальне забезпечення, 3,9% – духовний і фізичний розвиток.

У порівнянні з 2002 роком, у 2006 році питома вага видатків на утримання соціальної сфери дещо скоротилося. Натомість зросла частка видатків на будівництво із 2,9 до 5,5%, у житлово-комунальне господарство із 3,2 до 7,2%. На кінець 2006 року фінансовий баланс підприємств і організацій області становив 13,9 млрд. грн. і зріс до початку року на 20,2%. Із загальної суми балансу на кінець року найбільша питома вага припадала на промисловість 44,4%, операції з нерухомим майном, орендою та наданням послуг підприємцям – 20,2%,

сільське та лісове господарство – 14,1%, торгівлю, ремонт автомобілів і побутових виробів – 13,7%.

Однією з важливих складових фінансових ресурсів регіону є оборотні кошти підприємств. На кінець 2006 року вони склали 5,5 млрд. грн. (39,6%) активу балансу і до 2000 року зросли у 2 рази. Понад 49% усіх оборотних коштів припадає на промисловість, 26% - на торгівлю, 12% - на сільське і лісове господарство, 5% - операції з нерухомістю.

У 2006 році, порівняно з 2000 роком, найбільше зросли оборотні кошти у промисловості – у 2,4 рази, будівництві – у 2,4 рази, торгівлі – у 2,1 рази. В сільському господарстві таке зростання склало лише 4%, а в галузях освіти, культури і спорту вони скоротилися.

Структура формування оборотних коштів є неефективною, оскільки 52% їх зосереджено у дебіторській заборгованості, з яких 32,9% – за товари, роботи і послуги і лише 5,7% – в грошових коштах.

При цьому поточна кредиторська заборгованість перевищує дебіторську у 1,3 рази. Такий стан пояснюється невчасними розрахунками між суб'єктами господарювання та зростанням обсягів їх кредитування за рахунок коштів комерційних банків. На кінець 2006 року поточні та довгострокові зобов'язання підприємств і організацій склали 6,4 млрд. грн. (46,3% усього пасиву балансу) і зросли до початку року на 38%. В цілому поточні і довгострокові зобов'язання перевищили оборотні активи на 16,8%.

В останні роки зросла активність комерційних банків. На початку 2007 року в області функціонували 32 філії банківських установ. У порівнянні з 2002 роком, кількість відділень банків зросла у 2 рази і досягла 344 одиниць. Зростають і кредитні можливості банків. На початок 2007 року кредитні вкладення банків склали 2 млрд. грн., з яких 78% – довгострокові. У порівнянні з 2001 роком, кредитні вкладення зросли у 16,7 рази, в тому числі довгострокові – у 61 раз.

2. Розвиток людських ресурсів

2.1. Демографічна ситуація

На 1 січня 2007 року загальна чисельність населення області становила 1317,1 тис. осіб. За останніх 5 років чисельність населення зменшилась на 72,2 тис. осіб або на 5,2%. При цьому чисельність міського населення скоротилася на 2,8%, сільського - на 7,8%.

Основними факторами цього є перевищення смертності населення над його народжуваністю та від'ємне сальдо міграції. Якщо раніше головним чинником загального скорочення населення було від'ємне сальдо міграції, то у 2006 році на природне скорочення припадало 81,7% загального зменшення, решта (18,3%) - на міграційне.

У сільській місцевості процес природного скорочення населення триває більше 20 років. На початок 2007 року кількість померлих осіб перевищувала кількість народжених на 7,8 тис. Природне скорочення було головним чинником зменшення сільського населення.

Статевий склад населення характеризується перевагою чисельності жінок над чоловіками на 98,3 тис. осіб. На кожну тисячу жінок припадає 861 чоловік. При цьому з віком диспропорція поглиблюється. Зазнала змін і вікова структура населення. За період між останніми переписами населення частка осіб у віці молодше працездатного зменшилась з 23 до 20%, у працездатному зросла з 53 до 55%, старшому від працездатного з 24 до 25%. Особливо несприятлива вікова структура склалася у сільській місцевості, де кожен п'ятий мешканець не досяг працездатного віку, за межею працездатності їх майже третина.

Демографічне навантаження непрацездатного населення у розрахунку на 1 тис. осіб працездатного віку на початок 2007 року склало 734 особи.

У 2006 році в області показник смертності становив 18,3 померлих на 1 тис. населення (по Україні – 16,2). Смертність у сільських поселеннях в 1,3 раза перевищила їх у міських, головним чином через більш «стару» вікову структуру населення. Коефіцієнт природного скорочення по області склав 8 осіб на 1 тис. населення (по Україні – 6,4).

Слід також відмітити, що після тривалого періоду зниження народжуваності у 2002 році вже спостерігалось незначне її зростання.

В області спостерігаються зміни, пов'язані з орієнтацією на малодітну сім'ю, що характерно для більшості районів і міст.

2.2. Доходи і рівень життя населення

Доходи мешканців області у 2006 році зросли, проти попереднього року, на 21,3%. В цілому по Україні вони зросли на 24,7%. Величина наявного доходу у розрахунку на одну особу зросла на 21,2% (у 2005 році – на 39,7%) і становила 6746,8 грн. За цим показником область посідає 19 місце серед регіонів України.

Реальний наявний дохід, з урахуванням зростання споживчих цін, в області зріс, проти 2005 року, на 10,7% (у 2005 році на 19,8%), тоді як по Україні – на 13,4%. За темпами зростання реального доходу область посіла серед регіонів України 21 місце.

У структурі доходів частка соціальних допомог та інших поточних трансфертів складає 42,8%, заробітна плата – 38,1%. Проти 2001 року частка заробітної плати зросла лише на 0,4 процентних пункти, тоді як соціальних допомог – на 5,5 процентних пункти.

Витрати населення на торгівлю товарів і послуг у 2006 році зросли, проти попереднього року, на 23,6%, їх частка у структурі витрат і заощаджень – на 1,5%.

У порівнянні з 2001 роком змінилася структура витрат і заощаджень. Так, частка витрат на торгівлю товарів і послуг скоротилася на 4,5 процентних пункти, тоді як частка витрат, спрямованих на приріст фінансових і нефінансових активів, зросла на 3,8 процентних пункти.

Внаслідок перевищення обсягу доходів населення над сумою витрат у 2006 році приріст заощаджень склав 2337 млн. грн., що становить 20,4% від величини отриманих доходів (у 2005 році – відповідно 2167 і 23%).

У 2006 році, порівняно з 2000, середньомісячна заробітна плата одного працівника зросла у 4,8 раза і склала 793 грн. Нижчою, ніж в середньому по області, заробітна плата є у сільському господарстві – на 51,3%, у готельному та ресторанному господарстві – на 47%, у сфері культури спорту і відпочинку – на 30%. У 2007 році середня заробітна плата досягла 1033 гривень.

У 2006 році питома вага працівників, які отримували заробітну плату до 400 грн., склала 11,9%, проти 28,3% у 2005 році, а понад 1 тис. грн. – 32,4%, проти 19,3% у 2005 році. У 2007 році закріплено позитивні тенденції попередніх років.

2.3. Умови проживання населення

У 2006 році в середньому на одного жителя припадало 23,5 кв. м житла, в тому числі у міській місцевості – 21,4 кв. м, сільській – 26,3 кв. м. У порівнянні з 2000 роком, житловий фонд області збільшився на 2,8%.

На квартирній черзі перебувало 41,9 тис. сімей, поліпшили свої житлові умови лише 338 сімей або 0,8% загальної кількості тих, що перебували на квартирному обліку. У порівнянні з 2000 роком, кількість сімей, які отримали нове житло зменшилася у 2 рази.

В останні роки не покращується обладнання житлового фонду у міських поселеннях. Тут обладнані водопроводом 61,5% загальної площі житла, 61% – каналізацією, 57,1% – центральним опаленням, 45,4% – гарячим водопостачанням, 56,7% – ваннами. У порівнянні з 2000 роком, ці показники дещо знизились. У сільській місцевості вони підвищились, але залишаються вкрай низькими, окрім опалення газом та центральним опаленням, де питома вага їх складає, відповідно, 83,4% та 20,1%. Іншим обладнанням сільський житловий фонд забезпечений на рівні від 1,7 до 5,8%.

Не мають водопроводу 5 селищ міського типу, 1454 сільських населених пункти, каналізації, – відповідно, 8 селищ та 1596 сіл.

2.4. Трудовий потенціал

Негативні тенденції щодо зменшення чисельності населення, погіршення його віково-статевої структури, сімейного стану адекватно позначилися на формуванні демографічної основи трудових ресурсів та структурі зайнятості населення.

Економічно активне населення скорочувалось до 2003 року. Починаючи з 2004 року, намітилась тенденція до його зростання.

Довгостроковий спад та стагнація виробництва, які тривали до 1999 року, різко скоротили потребу в найманих працівниках, в результаті чого з'явилися її надлишки як у районах, так і містах. У 2006 році порівняно з 2000 роком, кількість найманих працівників в галузях економіки області зменшилася на 17,8%, в тому числі у сільському господарстві – на половину.

Зменшення чисельності зайнятих у всіх сферах економічної діяльності продовжувалося до 2003 року. З 2004 дещо стабілізувалась ситуація, а у 2006 році знову погіршилась, у зв'язку із зменшенням входження молодих людей у працездатний вік та збільшенням кількості населення, старшого за працездатний.

На потенціал трудових ресурсів мають вплив не тільки макро- та мікро-економічні фактори (низький рівень зарплати, несвоєчасність її виплати та борги), а й соціальні, з них соціальна захищеність населення (матеріально-побутові потреби, медичне обслуговування, відтворення населення, культурний та духовний розвиток, ділова життєдіяльність).

Важливим напрямком удосконалення механізму відтворення трудового потенціалу є розробка та реалізація соціальної та кадрової політики на рівні області. За рахунок підвищення рівня працевлаштування та створення нових робочих місць в перспективних напрямках виробництва зменшиться чисельність незайнятого працездатного населення в працездатному віці та рівень безробіття.

2.5. Зайнятість та ринок праці

Для ринку праці характерні тенденції:

- стабілізація протягом останніх двох років рівня зайнятості населення у віці 15-70 років (за методологією МОП): у 2006 році він становив 57,9%, як і в цілому в Україні;

- зниження кількості безробітних і рівня безробіття у віці 15-70 років (за методологією МОП):

- скорочення у 2006 році кількості безробітних, у порівнянні з 2005 роком, на 4,9 тис. осіб або на 7,9%;

- зменшення рівня безробіття населення віком 15-70 років за методологією МОП: з 9,8% до 9,1% (по Україні з 7,2% до 6,8%, відповідно);

- скорочення рівня зареєстрованого безробіття, розрахованого до населення працездатного віку на 0,5 процентних пункти (становить 4,0% в середньому за 2006 рік).

- уповільнення темпів та значне зменшення обсягів вивільнення працівників з підприємств, установ та організацій: чисельність фактично вивільнених

працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва у 2007 році, у порівнянні 2006 роком, зменшилась майже наполовину;

- збільшення обсягів надання соціальних послуг незайнятому населенню, зареєстрованому в обласній службі зайнятості.

Хоча на ринку праці області відмічаються деякі позитивні зрушення, водночас існують проблеми, які потребують вирішення.

Є стійкою тенденція до скорочення чисельності працюючих за наймом на підприємствах, в установах та організаціях області. В 2007 році прийнято на підприємства, в установи та організації 75,0 тис. осіб (крім підприємств малого бізнесу), вибуло 84,8 тис. осіб. Така ситуація спостерігається 10 років поспіль.

Спостерігається відтік робочої сили із сектору найманої праці до сектору самостійної зайнятості.

Поряд з цим є проблема, яка має два суперечливі за характером боки: значна конкуренція претендентів на одне робоче місце і незаповненість вакансій протягом тривалого часу. На 1 січня 2008 року на одну вакансію претендувало сім осіб, разом з тим центри зайнятості були неспроможні задовольнити потребу роботодавців у доборі працівників на 25,5 тис. робочих місць. Основна причина – низький рівень заробітної плати. Тільки 7,9% вакансій передбачали заробітну плату вищу за середню в області, а 59,7% - як таку, що не перевищує прожитковий мінімум.

Це значною мірою характерно для аграрного сектору економіки області, де продовжується зменшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції. 44% сільських населених пунктів області не мають жодного роботодавця.

3. Природне середовище та технічна інфраструктура

3.1. Навколишнє природне середовище

Існує нагальна потреба у здійсненні комплексу заходів з реабілітації радіоактивно забруднених територій внаслідок Чорнобильської катастрофи, особливо сільськогосподарських земель та лісовкритих площ.

Область серед інших регіонів України по загальному обсягу викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря посідає 18 місце, а в розрахунку на квадратний кілометр – 23 місце. Найбільша питома вага викидів припадає на автомобільний транспорт, який працює на бензині (69%).

Від автомобілів, що використовують дизельне паливо, у повітря потрапляє 6% сумарних викидів транспортних засобів, зріджений та стиснутий газ – 4%.

У 2006 році у водойми області потрапило 23,2 млн. куб. м забруднених стоків, з них 1,2 млн. куб. – без очистки. За темпами зменшення скиду забруд-

нюючих речовин у водні об'єкти область у 2006 році посіла 2 місце серед регіонів України. Найбільше їх скинуто у містах Коростені та Бердичеві (частка у загальному обсязі скидання зворотних вод становить 71-93%), у Новоград-Волинському районі – 52%, Вол.-Волинському – 51%, місті Житомирі – 46%.

У даний час основними забруднювачами поверхневих вод області є підприємства комунальної водопровідно-каналізаційної служби.

Ситуація з утворенням, зберіганням та видаленням відходів на сьогодні є для області однією з самих гострих екологічних проблем. Токсичні промислові відходи з причин відсутності полігонів по їх схороненню складуються на обладнаних майданчиках підприємств.

На початок 2007 року на них накопичено 24,3 тис. тонн відходів, з яких 2% відноситься до I та II класу небезпеки. Серед них домінують відходи, що містять важкі метали, нафтопродукти, агресивні речовини. Відходів III класу небезпеки накопичено 23,8 тис. тонн, що становить 98%. В переважній більшості це відходи очищення стічних вод та відпрацьовані автомобільні шини.

На території області накопичено біля 12 тис. тонн шлаків каменеобробних підприємств, які вміщують сполуки тривалентного хрому і не приймаються на полігони побутових відходів.

В даний час нараховується 850 звалищ побутових відходів, на яких накопичено біля 10 млн. тонн відходів, з них 795 звалищ належать сільським і селищним радам.

Непридатних до використання та заборонених до застосування хімічних засобів захисту рослин нараховується 551,7 тонн, які зберігаються у 278 складських приміщеннях.

Централізоване зберігання хімічних засобів захисту рослин організоване лише у Баранівському і Романівському районах, а в Брусилівському і Овруцькому тільки невелика частина.

Проблемним залишається питання приведення в безпечний екологічний стан звалищ побутових відходів у містах Житомирі, Бердичеві, Коростені, Новограді-Волинському, Коростишеві, Малині та Радомишлі.

З причини обмеженості коштів на природоохоронні заходи будівництво нового полігону побутових відходів ведеться тільки у м. Радомишлі.

Щодо забруднення ґрунтів нітратами, то в ґрунтах поліської зони спостерігається їх низький вміст. В той же час в окремих сільгосп підприємствах лісостепової зони області, які мають більш родючі землі, спостерігаються досить значні перевищення вмісту нітратів.

На території області є можливості для подальшого створення заказників і заповідників. У даний час їх налічується 115 (4,4% заказників України). Більше половини їх розміщено в Олевському, Ємільчинському та Новоград-Волинському районах.

3.2. Транспортна інфраструктура

Протяжність автомобільних доріг загального користування, які пролягають по території області, становить 8,5 тис. км, з них 8,3 тис. км - з твердим покриттям. Питома вага області у загальній протяжності автомобільних доріг України складає 4,9%. Довжина доріг державного значення 1052,9 км, місцевого – 7,5 тис. км.

Щільність автомобільних доріг загального користування на 1 тис. кв. км складає 278 кілометрів, що відповідає середньому значенню кількості автомобільних доріг в Україні. В той же час вона менша, ніж у Львівській (375 км), Тернопільській (361 км) та Чернівецькій (354 км) та більша, ніж у Херсонській (172,8 км) та Миколаївській (197,6 км) областях.

Через територію області пролягає Критський транспортний коридор №3 Краковець-Львів-Рівне-Житомир-Київ (по території Новоград-Волинського, Червоноармійського, Житомирського, Коростишівського, Радомишльського, Брусилівського районів). Житомирщину перетинає міжнародна магістраль у напрямку Захід-Схід: Капе-Брюсель-Пшемишль-Львів-Рівне-Житомир-Київ-Харків-Луганськ-Усть-Кан та її відгалуження: Люблін-Ковель-Київ, Київ-Ковель-Яготин (на Люблін) (по території Олевського, Лугинського, Коростенського, Малинського районів), Роман-Ясси-Бельці-Могилів-Подільський-Вінниця-Житомир, на Мозир (Овруч-Могилів-Подільський) через Житомир (по території Овруцького, Коростенського, Вол.-Волинського, Черняхівського, Житомирського та Бердичівського районів).

Протяжність автомобільних доріг загальнодержавного значення першої категорії (з чотирма смугами руху) складає 232 км або 9,3% цієї категорії доріг України.

Для досягнення забезпеченості області автомобільними дорогами рівня європейських країн слід побудувати і модернізувати майже 10 тис. км, у тому числі 58% у сільській місцевості.

Довжина залізничних колій загального користування в області становить 1055 км або 4,8% від загальної довжини колій України (22 тис. км).

Щільність залізничних колій загального користування на 1 тис. кв. км території становить 35 кілометрів (по Україні – 36 км).

Протягом останніх 7 років залишається незмінною експлуатаційна протяжність тролейбусних ліній у м. Житомирі і становить 96,4 км. Протяжність трамвайних колій тут становить 17,5 км.

Простежується тенденція щорічного збільшення загальної кількості автотранспорту, в основному легкових автомобілів приватної власності. У 2006 році, порівняно з 2000 роком, кількість приватних легкових автомобілів зросла майже на 11 тис. одиниць. У 2006 році рівень забезпечення населення області легковими автомобілями становив 105 одиниць на 1 тис. осіб, що на 8,7% менше, ніж в середньому по Україні.

Починаючи з 2002 року, спостерігається стабільне збільшення обсягів перевезення вантажів як залізничним, так і автомобільним транспортом. У загальнодержавному обсязі транспортних перевезень область займає 3,3% як залізничним, так і автомобільним транспортом.

Як і у попередні роки найбільша питома вага перевезень вантажів припадає на автомобільний транспорт (70,9%), решта (29,1%) – на залізничний. Майже 84% вантажних перевезень залізничним транспортом припадає на мінеральні будівельні матеріали (щебінь та гравій різних фракцій).

Активізувалася робота пасажирського транспорту. У 2006 році обсяг перевезень пасажирів транспортом загального користування, порівняно з 2005 роком, зріс на 8,3%. Дещо вищі темпи спостерігалися на пасажирських автоперевезеннях (18,3%). Майже половину усіх пасажирів перевезено тролейбусами, 36% - автобусами, 8% - трамваями, 6% - залізничним транспортом.

Починаючи з 2000 року, питома вага перевезень пасажирів залізничним транспортом постійно зменшується. У 2006 році питома вага пасажирських залізничних перевезень у загальному обсязі України склала 2,7%, проти 3,2% у 2000 році, автоперевезень, відповідно, 1,8%, проти 1,6%.

3.3. Житлово-комунальне господарство

Житлово-комунальне господарство є однією з тих галузей, розвиток якої безпосередньо впливає на рівень життя населення. Ситуація тут залишається складною. Вкрай повільними темпами будується нове житло. Його обсяги втричі менші від наявних потреб.

Потребує капітального ремонту і заміни 30% водопровідно-каналізаційних мереж, 16% теплових мереж, 34% котельного обладнання, 82% відновлення міського електричного транспорту, відновлення роботи сільської комунальної служби, термінового відселення понад 100 сімей з аварійних житлових будинків та заміни 188 ліфтів.

Необхідно ввести в дію фільтрувальну станцію води у місті Бердичеві, поглибити дно водосховища «Відсічне» та відновити будівництво каналізаційного колектора глибокого залягання у місті Житомирі, передбачити будівництво очисних споруд каналізації у місті Коростені, підприємств по переробці твердих побутових відходів у містах Житомирі, Бердичеві, Малині, Новоград-Волинському, Володарсько-Волинському та Коростенському районах, станцій знезалізнення води в Народичах, Овручі, Лугинах, Олевську, Малині, Чуднові.

Зношеність основних фондів інженерних споруд та мереж водопостачання і водовідведення спричиняє збільшення кількості аварійних об'єктів та призводить до виникнення надзвичайних ситуацій.

Потребують подальшого розвитку та реформування підприємства тепlopостачання і обслуговування житлових будинків.

3.4. Зв'язок та інформаційні технології

У 2000-2006 роках продовжувалась робота по розвитку мережі телефонного зв'язку. За останні 6 років кількість основних телефонних апаратів загального користування зросла на 22,5%, автоматичних телефонних станцій – 6,5%, а їх ємність – на 45,4%.

Постійно підвищується рівень телефонізації квартир населення. Забезпеченість основними домашніми телефонами у розрахунку на 100 сімей у 2006 році досягла 50 одиниць, проти 39 у 2000 році.

Забезпеченість міського населення телефонами є дещо вищою. У сільській місцевості цей показник у 3,3 раза нижчий, ніж у міській. Попит на телекомунікаційні послуги задовольняється не повністю. У черзі на встановлення телефону перебуває майже 38 тис. міських сімей, із них 5,1 тис. пільгових категорій громадян. Для задоволення потреб міських жителів, при умові незбільшення заяв потрібно 4,5 роки.

У сільській місцевості ситуація ще гірша. Щоб задовольнити потреби селян у встановленні телефонів, необхідно більше 8 років. Крім того, тут з року в рік зростає черга на встановлення телефонних апаратів, яка у 2006 році збільшилась до 2001 року у 1,5 рази. Інтенсивно розвивається мережа мобільного зв'язку. У 2006 році кількість абонентів мобільного зв'язку на 1 тис. населення становила 779 осіб, проти 502 осіб у 2005 році.

4. Соціальна інфраструктура

4.1. Освіта і наука

Демографічні процеси, які відбуваються в останній період, позначилися і на освітній галузі. Скорочення народжуваності дітей призвело до зменшення учнів у загальноосвітніх навчальних закладах. У порівнянні з 2000-2001 навчальними роками кількість учнів у 2006-2007 зменшилась на 43 тис. осіб (20,7%). За цей період припинили діяльність 59 загальноосвітніх шкіл (6,2%). Значна кількість їх, особливо у сільській місцевості, залишається малокомплектними.

Слабкою рисою системи регіональної освіти є низька відвідуваність дошкільних установ, особливо в сільській місцевості, де лише 22% дітей ходять у дитсадок. У міських поселеннях цей показник складає 72%. Починаючи з 2005 року, намітилася тенденція щодо відкриття сільських дитсадків. У 2006 році, у порівнянні з 2004, їх кількість зросла на 145 одиниць або у 1,6 раза, а охоплення сільських дітей цим закладом збільшилося із 11% до 22%. Разом з тим, 45 дитсадків сільської місцевості у 2006 році не працювали через відсутність належного фінансування та непридатність для цільового використання. Протягом останніх 3 років залишається незмінною кількість дошкільних закладів у містах обласного підпорядкування, в той же час чисельність дітей у них зростає.

У розрахунку на 100 місць у міській місцевості припадає 111 дітей. В останні 4 роки залишається незмінною кількість професійно-технічних навчальних закладів і становить 29 одиниць. В той же час кількість учнів у них поступово зменшується.

У 2006 році, порівняно з 2001, чисельність учнів ПТУ зменшилась на 9,8%. Понад 41% закладів профтехосвіти зосереджено у м. Житомирі, де навчаються 47% учнів. Значного розвитку набуває вища освіта. В області нараховується 20 вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації та 5 – III-IV рівнів. Кількість студентів у яких за період з 2001 по 2006 рік зросла, відповідно, на 28 та 46%. За останніх 5 років кількість аспірантів області збільшилась у 1,8 раза.

4.2. Охорона здоров'я населення

Тенденції в галузі охорони здоров'я в цілому по області відповідають тенденціям по Україні.

У 2006 році, порівняно з 2001 роком, кількість лікарняних закладів зменшилась на 8 одиниць, натомість амбулаторно-поліклінічних закладів на засадах сімейної медицини зросла на 130 одиниць. За останніх 5 років рівень захворюваності населення зріс на 1,9%. Незмінно високою є захворювання органів дихання (41%), сечостатевої системи (10%), а також травм і отруєнь (8%). Постійно зростає кількість ВІЛ - інфікованих та хворих на СНІД. Хоча ці хвороби не набули значного поширення в області, але тенденція щодо їх збільшення постійно присутня.

Викликає занепокоєння зростання кількості хворих з встановленим вперше в житті діагнозом розладу психіки внаслідок вживання алкоголю. У 2006 році на 100 тис. населення цей показник склав 167,6 осіб і був найвищим за останніх 16 років. Дещо зменшується захворюваність на туберкульоз, але вона залишається високою.

4.3. Соціальний захист населення

Інфраструктура об'єктів соціального захисту населення на кінець 2006 року складалася із 11 будинків-інтернатів для людей похилого віку та інвалідів, 3 шкіл-інтернатів для дітей сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дитячого будинку, 2 будинків дитини, 4 дитячих будинків-інтернатів, притулку для неповнолітніх, 14 будинків сімейного типу та 31 прийомної сім'ї.

4.4. Культура і туризм

На кінець 2006 року в області нараховувалось 2 театри, 3 концертні організації, 6 музеїв, 969 бібліотек, 22 демонстратори фільмів, 1116 закладів клубного типу.

У 2006 році театри відвідали 113,1 тис. глядачів, що на 18,8 тис. більше 2005 року, концерти – 93,4 тис. слухачів (на 2,4 тис. більше 2005 року). Збільшилась також і відвідуваність музеїв на 5,6 тис. осіб.

Область володіє значною культурною спадщиною. На її території розташовано 3172 пам'ятки історії та культури, з них 811 – археології, 2276 – історії, 85 – монументального мистецтва. Значна частина з них перебуває в незадовільному стані і потребує відновлення.

Відсутність належного фінансування стало основною причиною занепаду масових закладів культури. Після 2000 року перестали працювати 114 бібліотек, 264 кіноустановки, 158 закладів клубного типу. За цей же період на 9 зменшилась кількість санаторно-курортних (оздоровчих) закладів, у 2006 році із 24 закладів 10 не працювали. Бібліотечний фонд зменшився на 867 тис. примірників.

Екскурсійна діяльність займає незначне місце в обсягу наданих туристичних послуг.

Простежується тенденція збільшення кількості туристичних підприємств. Виїзний туризм, у тому числі й зарубіжний, переважає в'їзний у декілька разів.

Слабо розвинутий готельний бізнес. За період з 2000 по 2006 роки в області припинили діяльність 3 готелі, кількість номерів у готелях зменшилася на 172. Готельне господарство області потребує значної модернізації та розширення. Готельний бізнес є малопривабливим для іноземних інвесторів. Якість готельних послуг залишається на низькому рівні.

4.5. Фізична культура і спорт

Упродовж 2006 року в області діяло 32 стадіони, 1090 спортивних майданчиків, в тому числі 17 тенісних кортів. За останніх 7 років мережа стадіонів залишилася незмінною, а спортивних майданчиків розширилась у 1,9 раза. Кількість тенісних кортів за період із 2000 року по 2006 рік зросла із 9 до 17 одиниць. Кількість осіб, що займаються спортом за цей період зросла у 1,4 раза і становить 27,2 тис. осіб, в тому числі у дитячо-юнацьких спортивних школах, школах олімпійського резерву та вищої спортивної майстерності – у 1,5 раза. Упродовж 2000-2006 років для фізично-оздоровчих занять було відкрито 125 відповідних приміщень, в тому числі 86 – з тренажерним обладнанням.

До 2003 року в області спостерігалось зменшення працюючих спортивних споруд, зокрема футбольних полів, спортивних залів, майданчиків з тренажерним обладнанням. Починаючи з 2004 року їх кількість почала поступово зростати. За останніх 3 роки відновлено 5 футбольних полів, 7 спортивних залів, 26 майданчиків з тренажерним обладнанням. Разом з тим, значна частина споруд потребує реконструкції і ремонту. Проблематичним залишається відсутність коштів для відновлення і розширення спортивної бази.

II. СВОТ АНАЛІЗ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
Геоелекономічне та геополітичне положення			
<p>Прикордонне розташування з Республікою Білорусь.</p> <p>Розташування на території Критського транспортного коридору та міжнародних магістралей, які поєднують Західну Європу із Східною.</p> <p>Дешева робоча сила приваблива для інвесторів.</p> <p>Залізничне сполучення з Києвом, Львовом, Ужгородом, Харковом, Одесою, Сімферополем, Мінськом, Москвою та Санкт-Петербургом.</p> <p>Розвинута мережа засобів інформації та мобільного зв'язку.</p> <p>Культурні зв'язки етнічних Поляків з Польщею.</p>	<p>Нерозвиненість інфраструктури на основних автомагістралях області (готельно-ресторанний та авторемонтний сервіс). Низька якість сервісного обслуговування, слабо розвинута стаціонарна телефонна мережа.</p> <p>Значна частина автошляхів потребує реконструкції і ремонту.</p> <p>Не повністю використані можливості міжнародної співпраці області, її районів і міст.</p> <p>Слабкі кооперативні стосунки з іншими регіонами України.</p>	<p>Традиційна співпраця з Республікою Білорусь та дружні прикордонні зв'язки.</p> <p>Розвиток транспортної та прикордонної інфраструктури.</p> <p>Розвиток міжнародної співпраці в економічній та культурній сферах.</p> <p>Вільний доступ до ринку послуг.</p> <p>Запровадження в органах влади місцевого самоврядування принципу децентралізації та субсидіарності.</p> <p>Створення інституційних умов для розвитку територій і територіальних громад.</p> <p>Приєднання області до Єврорегіону «Дніпро».</p>	<p>Посилення централізації органів державної влади.</p> <p>Неефективні процеси реформування економіки.</p> <p>Відтік висококваліфікованих кадрів за кордон та у місто Київ.</p> <p>Послаблення уваги центральних органів виконавчої влади до реалізації державної стратегії регіонального розвитку.</p> <p>Погіршення стосунків із Російською Федерацією.</p>
Промисловий та підприємницький потенціал			
<p>Наявність сировинних ресурсів (граніти, апатито-ільменітові руди, торф, ліс, продукція сільськогосподарства тощо).</p> <p>Конкурентні переваги у виробництві медичного, фарфорофаянсового та скляного посуду.</p> <p>Збережена виробнича база для розвитку машинобудування.</p>	<p>Не досягнуто рівень промислового виробництва 1990 року (по Україні – досягнуто).</p> <p>Низька диверсифікація підприємств.</p> <p>Високий рівень безробіття.</p> <p>Недостатньо розвинуті малі і середні підприємства.</p> <p>Незавершений процес приватизації.</p>	<p>Зростання обсягів інвестицій в основний капітал та прямих іноземних інвестицій.</p> <p>Розвиток фінансової інфраструктури та інфраструктури підтримки підприємництва.</p> <p>Позитивні стосунки обласних та місцевих органів влади з бізнес-середовищем.</p>	<p>Зростання цін на енергоносії.</p> <p>Нестабільна економічна і політична ситуація в Україні.</p> <p>Сильна конкуренція на ринку високих технологій зі сторони національних і міжнародних інституцій.</p> <p>Відсутність структурних змін, подальша централізація у держа-</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
<p>Великі можливості транспортно-го сполучення.</p> <p>Ряд промислових підприємств порівняно сучасні і добре розвинуті.</p>	<p>ці великих промислових підприємств.</p> <p>Слабка конкурентоспроможність виробництва, несприятлива структура експорту.</p> <p>Низька інноваційна активність промислових підприємств.</p> <p>Несприятлива економічна структура та її повільні зміни, зношення основних фондів, застарілі технології.</p> <p>Несприятливе підприємницьке середовище.</p> <p>Велика матеріало- та енергоємність продукції.</p> <p>Неефективне адміністрування, довгі бюрократичні процедури, корупція.</p> <p>Недостатня кількість кваліфікованих, сучасних керівників.</p> <p>Низький рівень оплати праці фахівців високого рівня.</p> <p>Залежність роботи легкої промисловості від обсягів давальницької сировини.</p>	<p>Позики Світового банку та ЄБРР для реалізації інфраструктурних об'єктів.</p> <p>Збільшення обсягів державних субвенцій у розвиток житлово-комунального господарства.</p>	<p>вних органах влади.</p> <p>Недосконала система державних закупівель.</p>
Сільськогосподарський потенціал			
<p>Зосередження значної питомої ваги природних кормових угідь у Поліській зоні.</p> <p>Конкурентні переваги у виробництві льону і хмелю.</p> <p>Дешева робоча сила.</p>	<p>Незавершене реформування сільського господарства, низька продуктивність аграрного сектору.</p> <p>Низька родючість ґрунтів та погіршення їх якісних характеристик.</p> <p>Значна закисленість ґрунтів Поліської зони.</p>	<p>Розвиток молочного і м'ясного скотарства у Поліській зоні.</p> <p>Вирощування ріпаку для переробки на біодизель.</p> <p>Відновлення льонарства і хмелярства.</p> <p>Зростання попиту на льонопродукцію.</p>	<p>Відсутність структурних змін та послаблення уваги до аграрних реформ.</p> <p>Погіршення умов фінансування і кредитування.</p> <p>Зростання цін на енергоносії.</p> <p>Подальше погіршення технічного</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
	<p>Руйнування велико товарних тваринницьких комплексів та скорочення поголів'я великої рогатої худоби.</p> <p>Більше чверті сільськогосподарських угідь після Чорнобильської катастрофи забруднено радіонуклідами.</p> <p>Зношення основних фондів, застарілі технології.</p> <p>Незначні обсяги інвестицій в основний капітал та прямих іноземних інвестицій.</p> <p>Слабка база для застави під кредитні ресурси банків.</p>		<p>стану тракторів та сільськогосподарської техніки.</p> <p>Несприятливі в окремі роки кліматичні умови для вирощування сільгоспкультур.</p> <p>Погіршення стану соціальної інфраструктури у сільській місцевості.</p>
Природне середовище			
<p>Велика лісистість та значні обсяги лісових ресурсів.</p> <p>Порівняно низька забрудненість території токсичними відходами.</p> <p>Наявність природно-заповідного фонду, зокрема заповідників, заказників.</p> <p>Збільшення земель лісового фонду.</p>	<p>Територія області найбільш постраждала від наслідків Чорнобильської катастрофи.</p> <p>Скидання значної питомої ваги зворотних вод у водойми неочищеними або недостатньо очищеними.</p> <p>Більшість звалищ побутових відходів не приведено в безпечний екологічний стан.</p> <p>Відсутні умови зберігання і видалення відходів.</p> <p>Критичний стан каналізаційних колекторів.</p> <p>Недостатність та зношеність автопарку задіяного у сфері поводження з відходами.</p>	<p>Розширення мережі природно-заповідного фонду.</p> <p>Будівництво полігонів для побутових відходів та підприємств по їх переробці.</p> <p>Реалізація інвестиційних проєктів на умовах співфінансування із державного бюджету.</p>	<p>Зменшення інвестицій в екологію та охорону навколишнього природного середовища.</p> <p>Незастосування сучасних технологій збору, переробки промислових та побутових відходів.</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
Населення та трудовий потенціал			
<p>Відносна дешевизна робочої сили порівняно з іншими регіонами.</p> <p>Поступове зменшення рівня безробіття та зростання заробітної плати.</p> <p>Зростання доходів та заощаджень населення.</p>	<p>Скорочення природного приросту населення та середньої тривалості життя.</p> <p>Зростання смертності осіб у працездатному віці.</p> <p>Високий рівень безробіття сільського населення.</p> <p>Посилення розшарування населення за рівнем матеріального добробуту.</p> <p>Відтік працездатного населення за межі області.</p> <p>Низький рівень правового захисту населення.</p>	<p>Відносно низька соціальна конфліктність населення.</p>	<p>Погіршення умов проживання та соціального захисту населення.</p> <p>Уповільнення темпів росту заробітної плати та доходів.</p> <p>Подальший ріст захворюваності населення.</p>
Виробнича та соціальна інфраструктура			
<p>Наявність міжнародних транспортних коридорів.</p> <p>Швидкими темпами розвивається мобільний (стільниковий) зв'язок. Зростають можливості доступу до мережі ІНТЕРНЕТ.</p>	<p>Низький рівень інфраструктури ринків сільськогосподарської продукції.</p> <p>Слабо розвинуте житлово-комунальне господарство.</p> <p>Рівень розвитку соціальної інфраструктури не відповідає зростаючим потребам населення.</p> <p>Стан автомобільних доріг та їх інфраструктурного забезпечення не відповідає Європейським стандартам.</p>	<p>Розбудова транспортних коридорів при підготовці України до Європейського чемпіонату з футболу «Євро-2012».</p> <p>Реалізація Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» та державної стратегії регіонального розвитку.</p> <p>Зростання обсягів державної субвенції у розвиток житлово-комунального господарства.</p>	<p>Скорочення обсягів фінансування у виробничу та соціальну інфраструктуру.</p> <p>Невключення інвестиційних проєктів, які затверджуються обласною радою, у перелік об'єктів, що затверджуються Кабінетом Міністрів України для співфінансування із державного бюджету.</p>
Зовнішньоекономічна та інвестиційна політика			
<p>Інтенсифікація міжнародних контактів та зростання на цій основі обсягів міжнародного співробітництва.</p>	<p>В товарній структурі експорту займають малу частку товари високої та середньої технологічної обробки.</p>	<p>Модернізація інфраструктури кордону з Республікою Білорусь.</p> <p>Можливості для будівництва нових, розширення і реконструкції</p>	<p>Погіршення економічної ситуації в Україні.</p> <p>Нестабільна політична ситуація.</p> <p>Нестабільність податкового, ці-</p>

Сильні сторони	Слабкі сторони	Сприятливі можливості	Потенційні загрози
<p>Зростає частка імпорту машин і обладнання. Прикордонне співробітництво з Республікою Білорусь. Наявність міцної сировинної бази для введення бізнесу. Вдале географічне розташування регіону на перетині шляхів міжнародного значення. Позитивна динаміка росту інвестицій. Позитивні приклади залучення інвестицій з різних країн світу.</p>	<p>Скасування пільг для суб'єктів територій із спеціальним режимом інвестиційної діяльності зменшило кількість зареєстрованих проектів. Невідповідна транспортна і прикордонна інфраструктура. Відсутність сертифікатів якості міжнародного зразку на продукцію більшості товаровиробників-експортерів. Забрудненість територій внаслідок аварії на ЧАЕС. Значна територіальна нерівномірність залучених інвестицій. Відсутність територій з розвинутою інженерною інфраструктурою.</p>	<p>існуючих пунктів пропуску через державний кордон. Приєднання області до єврорегіону «Дніпро». Велика кількість нерозвіданих покладів корисних копалин. Висока зацікавленість до області з боку іноземних та вітчизняних потенціальних інвесторів. Велика кількість незадіяних виробничих приміщень та вільних земельних ділянок. Зміцнення позитивного інвестиційного іміджу області.</p>	<p>нового та інвестиційного законодавства. Зростання негативних наслідків від аварії на ЧАЕС (підвищення рівня захворюваності). Погіршення демографічної ситуації. Відтік активних кадрів у зв'язку з попитом нових «центрів тяжіння» кваліфікованої робочої сили (Київ, за кордон). Не адаптованість підприємств області до роботи в умовах СОТ. Неделімітована лінія кордону з Республікою Білорусь.</p>
Технологічний та інноваційний потенціал			
<p>Зростає винахідницька і раціоналізаторська активність. Порівняно високий освітній та професійний рівень населення (переважно у Житомирі, а також містах обласного значення).</p>	<p>Інноваційна діяльність залишається на низькому рівні. Мала частка інноваційно-активних підприємств. Нестача власних фінансових коштів для впровадження інновацій та висока відсоткова ставка банківських кредитів. Кількість використаних винаходів залишається незначною. Відсутність обласної інноваційної системи та інституцій передачі технологій. Слабкі контакти між науково-дослідною та підприємницькою сферою.</p>	<p>Розвиток міжнародних контактів академічних та науково-дослідних установ.</p>	<p>Скорочення обсягів фінансування. Відсутність дієвої державної політики в інноваційній діяльності.</p>

III. Основні проблеми розвитку області

(із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 №323).

Аналіз результатів оцінки міжрегіональної та внутрішньообласної диференціації соціально-економічного розвитку області, районів і міст засвідчив, що найбільші територіальні диспропорції зафіксовано за показниками у реальному секторі економіки, зовнішньоекономічній та інвестиційній діяльності.

При цьому, в 2009-2010 роках, порівняно з 2008 роком, ця диференціація за окремими показниками поглибилась, тоді як найнижчі диспропорції спостерігалися у соціальній сфері і їх значення в основному скоротилося або залишилося незмінним.

Головною причиною значних диспропорцій в реальному секторі економіки області є відмінності, у порівнянні з іншими регіонами держави, в галузевій структурі утворення валового регіонального продукту та можливостях пристосування галузей економіки до ринкових умов.

Диспропорція у сфері економічного розвитку області спричинена проблемами, що впливають на конкурентоспроможність, а саме: незадовільний стан інфраструктури, низький рівень пристосування робочої сили до ринкових умов, недостатній розвиток підприємництва, відсутність інноваційної спроможності підприємств, проблемні питання Чорнобильської катастрофи та, як наслідок, невисока інвестиційна привабливість територій.

У порівнянні з іншими регіонами України, область має нижчий рівень валового внутрішнього продукту на одного жителя (24 місце). Разом із тим, його значення вище, ніж у Чернівецькій області, на 21,7%, Тернопільській - на 11,5%, Закарпатській області – на 10,6%.

Низький рівень валового регіонального продукту області пояснюється структурою його утворення. Частка сільського, мисливського та лісового господарства в загальному обсязі залишається відносно високою (2009 рік – 16,2%), тоді як в середньому по Україні вона становить 7,8%. Одночасно зберігається більш високий рівень зайнятості найманих працівників в цьому секторі економіки (2010 рік – 8,8% від загальної кількості працюючих, проти 6,4% в середньому по Україні).

Економіку області у промисловому виробництві визначають харчопереробна та добувна промисловість, що є сировинними і виробляють, в основному, проміжну продукцію, споживча вартість якої у валовій доданій вартості є низькою. Враховуючи це, питома вага валової доданої вартості промисловості області у валовій доданій вартості промисловості України в 2009 році склала всього 1,4%. Частка цих двох галузей у загальній реалізації промислової продукції області за I півріччя 2011 року становила 39,8% (по Україні – 27%). Натомість на машинобудування, продукція якого більш інноваційна і має високу реалізаційну ціну, припадає 5,6%, проти 11,3% у се-

редньому по Україні. Через це частка реалізованої інноваційної продукції у загальній реалізації промислової продукції по області є незначною і склала у 2010 році 1,5%. У середньому по Україні ця частка становила 3,8%.

Майже 30% від загального промислового виробництва області сконцентровано у 11 районах, 4,1% - у 12 районах, решта – у 5 містах обласного підпорядкування.

Викликає стурбованість стан справ у торфодобувній промисловості.

Озерянський торфобрикетний завод являється єдиним в області підприємством паливно-енергетичного комплексу, яке видобуває фрезерний торф та виробляє паливні торфобрикетки. Починаючи з 2007 року, завод щорічно зупиняє виробничу діяльність у зв'язку з відсутністю заготовленої сировини і нарощує обсяги боргів із виплати заробітної плати. Через відсутність обігових коштів виготовлення паливних брикетів у 2009-2010 роках майже не проводилось, більшість працівників звільнено. Це поставило під загрозу відновлення роботи підприємства та подальше існування селища Жовтневе, в якому проживають його працівники.

У критичному стані опинилися об'єкти соціальної сфери торфозаводу, у тому числі 34 багатоквартирних житлових будинки, на утримання яких щороку необхідно більше як 200 тис.грн. Протягом багатьох років не вирішується питання передачі соціальної інфраструктури підприємств до комунальної власності селищної ради.

Враховуючи, що для мешканців селища Жовтневе іншого місця роботи, крім торфозаводу, не існує, зазначена ситуація є загрозовою не лише для працівників підприємства, а й для решти населення селища.

У даний час сировинна та матеріальна бази ДП «Житомирторф» для видобування торфу на брикетування, добрив та кускового торфу, енергоємне, діюче устаткування з випуску паливних торфобрикетів не забезпечують належну ефективну організацію виробництва. Геологічне вивчення сировинної бази та залучення до розробок нових родовищ не проводяться. Рівень зносу основного технологічного устаткування та транспортних засобів становить 80%. Великим тягарем для підприємств став земельний податок, що є однією з причин їх збитковості.

В області нараховується понад 500 торф'яних родовищ. Загальні експлуатаційні запаси торфу лише по трьох родовищах, на яких здійснюється видобування торфу для виробництва палива та добрив, становлять близько 10 млн. тонн, у тому числі торфу паливного – 6 млн. тонн, що достатньо для роботи підприємств на 50 років.

Потужна та якісна сировинна база дозволяє у перспективі нарощувати обсяги виробництва та налагодити постачання торфу на експорт. Збільшення обсягів випуску торф'яного палива відкриває реальну перспективу забезпечення потреби області в енергоносіях за рахунок місцевих ресурсів та призведе до зменшення бюджетних витрат на закупівлю палива в інших регіонах.

В останні роки відчутно відбувається щорічне зростання обсягів освоєних промисловими підприємствами інвестицій в основний капітал. У 2010 році у виробництво вкладено коштів на суму, яка у 3,2 рази перевищує інвестиції 2006 року. Разом із тим, це лише 16% від вартості основних засобів галузі. Існуючі обсяги інвестування не задовольняють потреб промисловості для забезпечення відтворювального процесу. Оновлення основних засобів відбувається повільними темпами. У 2009 році в промисловості використовувались засоби, зношені на 48,3%. Найбільш фізично спрацьовані основні засоби у машинобудуванні – 57%, легкій промисловості – 48,5%.

Посилення інвестиційної активності підприємств не завжди супроводжувалось адекватним впровадженням новітніх технологій та модернізацією технологічної бази. Частка інноваційно-активних підприємств у загальній їх кількості складає лише 12,4%, а тих, що впроваджували інновації, – 10%. Більшість підприємств і організацій не здійснюють новаторської діяльності, внаслідок чого продовжується скорочення чисельності новаторів, кількості використаних раціоналізаторських пропозицій та їх економічної ефективності. Науково-дослідна робота в основному сконцентрована лише в наукових установах та вузівському секторі економіки.

Серед негативних факторів, які суттєво впливають на науково-технічну та новаторську діяльність, є обмеженість коштів потенційних замовників, недостатнє надходження іноземних інвестицій в наукові розробки. У 2010 році обсяг фінансування інноваційної діяльності в області скоротився, у порівнянні з 2009 роком, на 36%. Все це призводить до погіршення матеріально-технічної бази науки, старіння наукового обладнання, зменшення питомої ваги наукових розробок у загальному обсязі виконаних науково-технічних робіт.

З урахуванням цього, необхідно переорієнтувати економіку регіону на інвестиційно-інноваційну модель розвитку. Разом із тим, науково-інтелектуальний потенціал області слабо інтегрований у виробничу і невиробничу сфери, відсутній механізм стимулювання та впровадження дослідно-конструкторських розробок у практичну діяльність окремих підприємств.

Багато невирішених проблем залишилось в аграрному секторі економіки.

Структура посівних площ, що склалась в останні роки у сільгосппідприємствах лісостепової, перехідної та поліської зон області, зазнала певних змін. Суттєвий вплив на ці зміни, окрім зональних ґрунтово – кліматичних умов і наявності тваринництва, справила кон'юнктура ринку та зміна попиту на окремі види сільськогосподарської продукції.

Зростання попиту на зерно зумовило збільшення посівних площ зернових та зернобобових культур. За останніх 8 років їх частка у загальній структурі посівних площ лісостепової зони зросла із 51% до 66,7%, поліської – із 47,1% до 63,3%, перехідної – із 51,1% до 64,3%.

Скорочення поголів'я великої рогатої худоби у свою чергу призвело до зменшення питомої ваги кормових культур, особливо багаторічних трав. У 2010 році, у порівнянні з 2008 роком, частка кормових культур у сільгоспідприємствах лісостепової зони скоротилася на 6,3%, поліської – на 7,1%, перехідної зони – на 7,3%.

Зміни у структурі посівних площ та різниця у віддачі ґрунтів за ресурсом урожайності по природно – кліматичних зонах призвели до різних витрат сільгоспідприємств при виробництві продукції рослинництва, а також основних сільськогосподарських культур.

Поступове зростання цін на енергетичні і матеріальні ресурси змусили сільгоспідприємства, особливо на Поліссі, скоротити фондо- та енерговитратне виробництво продукції. У даний час таке виробництво мінімізовано і у значній частині сільгоспідприємств зони Полісся тримається за рахунок спрощених технологій та сезонного використання дешевої робочої сили.

Питання підвищення ефективності землеробства у поліських господарствах залишається проблематичним і у даний час є невирішеним. Оскільки отримання додаткової продукції і прибутку від природної родючості земель не пов'язано з додатковими витратами, а обумовлено природними властивостями ґрунтів, такий стан для сільськогосподарських товаровиробників зони Полісся є економічно невиправданим.

Для створення поліським господарствам сприятливих умов необхідно на державному рівні після прийняття Закону України “Про державний земельний кадастр” розробити механізм економічного стимулювання виробництва продукції в залежності від грошової оцінки землі. Розроблення цього механізму повинно відбуватися з урахуванням більш рівних умов прибутковості для господарств, які займаються виробництвом продукції на різних по родючості ґрунтах.

У свою чергу економічне стимулювання сільськогосподарських товаровиробників повинно ґрунтуватися на об'єктивних нормативних кадастрових показниках продуктивності земель. Оцінка земельних угідь щодо родючості та продуктивності разом із матеріалами природно – економічного районування, які здійснюються при кадастрових роботах, дасть можливість виявити землі, найгірші по родючості, місцезнаходженню та інтенсивності використання і, таким чином, вирахувати дві форми диференціальної земельної ренти.

При введенні земельного кадастру господарства, які мають особливо несприятливі умови виробництва, повинні отримувати безповоротну компенсацію матеріальних витрат на підвищення родючості сільськогосподарських земель, так як, маючи гірші землі, вони через нині діючу бюджетну дотацію не отримують належної компенсації своїх витрат. У той же час в районах із більш родючими землями забезпечується привласнення господарствами певної частини рентних доходів.

Окремі сільські райони опинились в гірших умовах, у порівнянні з іншими, через те, що вони мають вкрай обмежену природно-ресурсну базу для розвитку галузей добувної та переробної промисловості.

Ситуація, яка склалася в реальному секторі економіки області, зумовлює незначні власні **надходження до місцевих бюджетів**. У I півріччі 2011 року бюджетні надходження покривалися державними дотаціями і субвенціями на 69,4%, а в окремих районах - на 85-88%.

Низька забезпеченість районів та області в цілому власними бюджетними надходженнями та їх повна залежність від дотацій із державного бюджету обмежують маневреність місцевих бюджетів у забезпеченні економічного і соціального розвитку та не дають можливості сформувати достатні бюджети розвитку.

Низький фінансовий стан економіки області зумовлює збільшення диспропорцій за обсягами інвестицій в основний капітал. Питома вага області в загальних обсягах капітальних вкладень держави становить лише 2%. Якщо оцінювати цей показник у розрахунку на душу населення, то область за його значенням знаходиться серед регіонів України на 21 місці.

В області недостатньо розвинена інвестиційна інфраструктура, особливо мережа консалтингових, інвестиційних, аудиторських компаній.

У районах та містах області потребують активізації процеси інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності, з метою залучення більш широкого кола інвесторів та подальшого формування їх привабливого інвестиційного іміджу. Необхідне також більш широке залучення великих та малих підприємств області до участі у міжнародних виставково-ярмаркових заходах.

Із загального обсягу прямих іноземних інвестицій, які надійшли в Україну у 2010 році, на область припадало лише 0,6%. Спостерігається ріст диспропорцій в залученні інвестиційних ресурсів не тільки між регіонами України, але й між районами області. За період з 2006 року по 2010 рік різниця між максимальним і мінімальним показниками залучених в економіку районів і міст інвестицій в основний капітал на душу населення зросла із 15 до 94 разів. Крім того, 85% районів і міст за рівнем інвестицій на душу населення поступаються середньообласним, що свідчить про концентрацію інвестиційних ресурсів в обмеженій їх кількості.

Через це присутність області на зовнішньому ринку залишається незначною, її питома вага в загальноукраїнському експорті складає лише 0,8%. Посилення диспропорцій в динаміці та якісних характеристиках економічного зростання адекватно позначилось і на ринку праці. Рівень безробіття в області за методологією МОП за 2010 рік склав 9,8% (по Україні – 8,1%).

Область істотно відрізняється від інших регіонів України **рівнем заробітної плати**. Середньомісячна заробітна плата у 2010 році становила 1785 грн., що на 20% нижче від середнього рівня по Україні. У 19 районах її рівень нижчий від середньообласного.

Співвідношення між мінімальним та максимальним значенням середньої заробітної плати по районах і містах області за 2010 рік склало 1,6 рази, що свідчить про значну диференціацію в рівнях заробітної плати. В сільському господарстві у 2010 році вона становила 1032 грн., що на 42% менше від середньообласної. Значною поки що залишається заборгованість із виплати заробітної плати, яка станом на 1 жовтня 2011 року становила 19,5 млн.грн.

Незважаючи на зростання в області темпів роздрібного товарообороту, його динаміка на душу населення, у порівнянні із загальнодержавними показниками, свідчить про суттєве відставання у розвитку. Якщо у 2006 році обсяг товарообороту на душу населення в області був лише на 941 грн. меншим від загальнодержавного, то у 2009 році вказана різниця становила 1803 грн., а за результатами 2010 року – 2202 грн.

Суттєві диспропорції мають місце в розвитку сфери послуг. Зокрема, у 2010 році в розрахунку на одного мешканця області було реалізовано послуг на 65,7% менше, ніж у середньому по державі.

В останні роки **ускладнилася ситуація у житлово-комунальному господарстві**. Вкрай повільними темпами будується нове житло. Його обсяги у 3 рази менші від наявних потреб. Існує проблема обмеженості коштів на молодіжне пільгове житлове кредитування. Внаслідок цих та інших причин на кінець 2010 року в області на квартирному обліку перебувало 35,2 тис. сімей та однаків.

Проблемним залишається питання забезпечення населення високоякісною питною водою, особливо у містах Бердичеві, Житомирі. Для цього необхідно завершити добудову фільтрувальної станції у м.Бердичеві та поглибити дно водосховища «Відсічне» у м.Житомирі.

Потребує негайної реконструкції 30% усієї водопровідно-каналізаційної мережі області, яка є аварійною.

Критичною залишається ситуація з експлуатації каналізаційних колекторів у місті Житомирі. Зношеність основних фондів, відсутність належного фінансування робіт з реконструкції і капітального ремонту інженерних споруд та мереж водопостачання і водовідведення спричиняють збільшення кількості аварійних об'єктів та призводять до виникнення надзвичайних ситуацій.

Залишаються невирішеними проблеми щодо заміни і реконструкції ліфтів у багатоповерхових будинках, будівництва полігонів твердих побутових відходів.

Потребують подальшого розвитку та реформування підприємства теплопостачання та обслуговування житлових будинків.

У даний час в області існує ряд екологічних проблем, серед яких проблема безпечного зберігання та утилізації непридатних засобів захисту рослин стоїть надзвичайно гостро.

Станом на 01.01.11 у 260 складських приміщеннях на зберіганні знаходиться 594,1 тонни непридатних хімічних засобів захисту рослин. Для їх видалення та знешкодження за межами області необхідно 10,2 млн. гривень. Умови зберігання таких речовин незадовільні, складські приміщення знаходяться в аварійному стані.

Існує нагальна потреба у здійсненні комплексу заходів із реабілітації радіоактивно забруднених територій внаслідок Чорнобильської катастрофи, особливо сільськогосподарських земель та лісовкритих площ.

Потребує розв'язання **проблема збереження і зміцнення трудового потенціалу**, що має велике значення для сталого соціально-економічного розвитку області. Саме кількісні та якісні параметри трудового потенціалу стають в умовах кризових явищ в економіці та соціальних протиріч у суспільстві основним чинником розвитку регіону.

Природна база формування трудового потенціалу характеризується **негативними демографічними процесами**. За період з 2006 по 2010 роки населення області зменшилося на 3%. За цей період померло людей на 59% більше, ніж народилося.

Економічні та соціальні проблеми вплинули на безробіття, поширення неформальної трудової діяльності, значне розшарування населення за рівнем доходів.

У сільській місцевості неформальні види діяльності в основному пов'язані із зайнятістю в особистому селянському господарстві з метою продажу продукції. Неформальний сектор економіки став єдиним місцем прикладання праці для кожної другої особи з числа зайнятих сільських жителів. Дуже висока частка зайнятих сільськогосподарським виробництвом у неформальному секторі (52,6% від усіх зайнятих у сільському господарстві) свідчить про глибоку кризу на ринку праці у сільській місцевості.

На приватних підприємствах (або у фізичних осіб-підприємців) неформальні відносини пов'язані з повним або частковим ухиленням від податків та внесків на соціальне страхування. Зокрема, поширено наймання працівників на роботу без оформлення трудового або іншого договору, з офіційною виплатою лише частини заробітної плати (зазвичай на рівні законодавчо встановленої мінімальної заробітної плати або трохи вище), з виплатою залишку у «конверті», тобто несплатою необхідних податків та внесків із цієї суми.

У даний час занадто повільно оновлюється матеріально-технічна база соціально-культурної і гуманітарної сфери. Потребують суттєвої модернізації та технічного оснащення медичні, загальноосвітні і спортивні заклади для дітей. У стадії незавершеного будівництва знаходяться 20 освітянських об'єктів та 16 об'єктів охорони здоров'я. Намітилися тенденції перевантаження дітьми міських дитячих закладів.

Залишається вкрай слабкою матеріально-технічна база закладів первинної медико-санітарної допомоги. Потребують вирішення питання щодо профілактики захворювання населення на туберкульоз. Обласний протитуберкульозний диспансер Житомирської обласної ради має планову потужність 250 ліжок, фактично функціонує 500 ліжок, які постійно заповнені хворими. Крім того, у 2009 році відповідно до вимог Бюджетного кодексу України щодо порядку фінансування спеціалізованих закладів закрито стаціонарне протитуберкульозне відділення на 25 ліжок у Новоград-Волинському міськрайонному територіальному медичному об'єднанні, планується закриття аналогічного відділення в Овруцькій центральній районній лікарні. Отже, потужність обласного протитуберкульозного диспансеру не відповідає вимогам часу, що веде до інтенсивного забруднення мікробактеріями туберкульозу, виникнення захворюваності серед медичних працівників.

Така епідеміологічна ситуація потребує забезпечення лікування хворих у боксованих відділеннях. Проектно-кошторисну документацію на будівництво боксованого відділення виготовлено.

У сфері культури потребують капітального ремонту 480 закладів. У 540 установах необхідно провести поточні ремонти.

Не відповідає сучасним вимогам матеріально-технічна база видавничих підприємств області.

У 6 районах області відсутній прийом сигналів обласного телебачення, у 3 районах прийом сигналів відбувається частково.

Для економічного і соціального розвитку Житомирської області велике стратегічне значення має будівництво газопроводу-відводу Десятини-Старий Бобринь-Оліївка. У даний час склалася загрозлива ситуація із газопостачанням м.Житомира - єдиного обласного центру в Україні, що не має резервного плеча подачі газу. Його забезпечує одне плече, побудоване у 60-х роках минулого століття.

Через високу кошторисну вартість будівництва, незначні щорічні обсяги фінансування будівництво газопроводу проводиться надто низькими темпами.

Газопровід, що має пройти через центральну частину області, буде сприяти значному поліпшенню інвестиційного клімату, широкому залученню коштів у розвиток промисловості, особливо гірничо-добувних підприємств, які мають важливе значення для формування доходної частини місцевих бюджетів. Будівництво газопроводу матиме велике соціальне значення для Володарсько-Волинського, Черняхівського, Червоноармійського районів.

У зв'язку з постійним недофінансуванням, потребують поліпшення якості покриття та забезпечення пропускнуєї спроможності автомобільні дороги місцевого значення. Протяжність цих доріг в області становить 7457,2 км, у тому числі з твердим покриттям – 7244,3 км, з яких з удосконаленням типом покриття – 3923,7 км. Відповідно до міжремонтних термінів щорічно необхідно капітально ремонтувати 982 км доріг. За останніх 10 років відремонтовано ли-

ше 15,8 км. Недоремонтовано станом на 01.01.10 доріг протяжністю 7271,2 км, тобто майже вся мережа доріг місцевого значення потребує проведення капітального ремонту та значних капіталовкладень. По області 3320,6 км доріг необхідно перевести в удосконалене покриття – влаштування асфальтобетонного покриття або чорнощобенового. На дорогах місцевого значення налічується 98 мостів загальною протяжністю 2202 погонних метрів, які побудовані понад 25 років тому і потребують капітального ремонту.

Зазначені проблеми склалися в основному через відсутність ефективного механізму обмеження та послаблення впливу диспропорцій у рівнях розвитку, ефективного стимулювання діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та підприємців, пов'язаної із прискоренням розвитку виробничої та соціальної інфраструктури районів і міст на основі більш повного використання природного, економічного, трудового, наукового та інших потенціалів.

З урахуванням наведеного, політика в області повинна бути спрямована, насамперед, на розв'язання існуючих структурних економічних проблем шляхом забезпечення:

інвестиційної привабливості районів і міст області та запровадження інвестиційно-інноваційної моделі розвитку;

реструктуризації та диверсифікації промислового виробництва, в тому числі у торфодобувній промисловості;

розбудови та модернізації виробничої і соціальної інфраструктури;

економічної реабілітації та розвитку територій, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

вирівнювання та ліквідації диспропорцій між районами і містами у сфері соціального і економічного їх розвитку;

розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва; раціонального використання людського потенціалу

IV. Мета стратегічного розвитку області

Основною метою Стратегії розвитку області є створення умов, що дадуть змогу районам та містам реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок в економіку області, забезпечити сталий розвиток територій на сучасній технологічній основі, високу продуктивність виробництва та зайнятості населення.

Основні завдання в економічній і соціальній політиці області будуть спрямовані на реалізацію положень Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: підвищення інвестиційної привабливості районів і міст, інтенсифікація зовнішньоекономічних зв'язків, інноваційної активності в них, підтримки

малого та середнього підприємництва, розбудови та модернізації виробничої і соціальної інфраструктури, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи (із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 №323).

Виконання цих завдань дасть можливість забезпечити збалансований розвиток області в цілому, наблизити рівень життя до середньодержавних стандартів та створити умови для посилення економічної активності в районах і містах, що сприятиме поступовому пом'якшенню внутрішньо регіональних диспропорцій, зменшенню ризиків утворення депресивних районів.

V. Основні принципи регіональної політики та створення інституційних умов для розвитку територій і територіальних громад

1. Принципи регіональної політики

Соціально-економічний розвиток області здійснюватиметься на основі взаємозв'язаних планів та програм як на державному, так і на місцевому рівні. Такий принцип передбачає щорічне планування необхідних витрат в місцевих бюджетах на умовах співфінансування з державного та місцевого бюджетів, об'єктів комунальної власності територіальних громад.

У зв'язку з обмеженістю як державних, так і місцевих фінансових ресурсів під час виконання завдань, визначених цією Стратегією, також передбачається залучення довготермінових кредитних ресурсів світових та європейських фінансових інституцій під заставу комунального майна територіальних громад.

Реформи, які впливатимуть на соціально-економічний розвиток області, її районів і міст, передбачається проводити синхронно у контексті загальнодержавних реформ, передбачених Програмою економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», а пріоритети та дії місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо регіонального та місцевого розвитку узгоджуватимуться з пріоритетами та діями центральних органів виконавчої влади (із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 №323).

Фінансова підтримка розвитку територій здійснюватиметься за рахунок державного та місцевих бюджетів. За цим принципом визначатиметься частка державного і місцевих бюджетів по спільній реалізації регіональних завдань та заходів.

Передбачається розподілити владні повноваження, за якими місце надання адміністративних (управлінських) послуг буде максимально наближене до їх безпосереднього споживача, шляхом концентрації матеріальних і фінансових ресурсів на відповідній території. Передбачається також тісна співпраця місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування,

об'єднання громадян, суб'єктів господарювання з центральними органами виконавчої влади щодо реалізації Стратегії, проведення моніторингу та оцінки спільно визначених завдань.

2. Інституційні умови для розвитку територій і територіальних громад

Упродовж останніх років в області здійснюється певна підготовча робота щодо реформування управління в місцевих органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, зокрема переходу управління від галузевого до функціонального та створення самодостатніх територіальних громад.

Без законодавчого врегулювання цей процес проходить вкрай повільно.

Основною метою такого реформування повинно стати створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної впливати на соціально-економічний розвиток територій в умовах ринкової економіки, забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів.

Передбачається на державному рівні за безпосередньою участю місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування здійснити наступні заходи щодо реалізації цього завдання:

- приведення моделі територіальної організації влади у відповідність з Європейською хартією місцевого самоврядування;
- перерозподіл повноважень обласної держадміністрації та обласної ради з дотриманням принципів децентралізації та субсидіарності;
- створення правових, економічних і організаційних умов для формування територіальних самодостатніх громад;
- посилення мотивації органів місцевого самоврядування щодо зміцнення місцевих бюджетів через впровадження на державному рівні соціальних стандартів надання послуг населенню незалежно від місця проживання;
- законодавче врегулювання питання щодо стимулювання участі членів громади у діяльності органів місцевого самоврядування та розроблення механізму відповідальності представників органів місцевого самоврядування, сільських, селищних та міських голів перед громадами, що їх обрали.

Передбачається також на державному рівні з урахуванням пропозицій місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування вирішити питання щодо:

- завершення процесу розмежування об'єктів державної та комунальної власності;
- законодавчого визначення статусу об'єктів комунальної власності та об'єктів комунальної власності територіальних громад;

- надання об'єктам комунальної власності, що перебувають у розпорядженні обласної та районних рад, статусу об'єктів комунальної власності територіальних громад;

- розмежування земель державної та комунальної власності;

- удосконалення механізму сплати місцевих податків і зборів шляхом проведення податкової реформи;

- підвищення рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні обсягів надходжень до державного бюджету;

- зміцнення місцевих бюджетів розвитку;

- запровадження програмно-цільового методу формування та використання місцевих бюджетів, а також середньострокового (до 5 років) фінансового планування на місцевому та обласному рівнях;

- розширення доступу органів місцевого самоврядування до внутрішніх та зовнішніх кредитних ресурсів. Законодавче врегулювання механізму запозичення, що здійснюється органами місцевого самоврядування;

- удосконалення механізму земельної іпотеки;

- розроблення механізму урахування пропозицій органів місцевого самоврядування під час формування проекту державного бюджету.

Реалізація намічених заходів стане підґрунтям для реформування адміністративно-територіального устрою.

Адміністративно-територіальній реформі передуватиме законодавче визначення статусу адміністративно-територіальних одиниць та утворення на їх базі органів місцевого самоврядування.

З метою узгодження діяльності облдержадміністрації і обласної ради з центральними органами виконавчої влади щодо розвитку області передбачається:

- укладення угоди між обласною радою та Кабінетом Міністрів України. Угода передбачатиме взаємну відповідальність обласної ради та Уряду за реалізацію в області спільних заходів, визначених цією Стратегією, та державних пріоритетів розвитку області, визначених у Державній стратегії регіонального розвитку, з урахуванням положень Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Зокрема, за такими напрямками, як реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва; забезпечення розвитку високотехнологічного, наукоємного виробництва; розвиток машинобудівної промисловості; розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва; ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи, а також розвиток виробничої та соціальної інфраструктури (із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 №323);

- розроблення та виконання програм подолання депресивного стану окремих територій і надання цільової державної підтримки цим територіям відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів».

VI. Пріоритетні напрями розвитку області, районів і міст

(із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 № 323).

1. Стратегічні пріоритетні напрями розвитку області

Пріоритетний напрям - реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва.

Операційна ціль 1. Забезпечення розвитку підприємств переробної та добувної промисловості.

Операційна ціль 2. Забезпечення розвитку торфодобувної промисловості.

Пріоритетний напрям - розвиток високотехнологічного наукоємного виробництва.

Пріоритетний напрям - розвиток машинобудівної промисловості.

Виконання даних пріоритетних напрямів та основних їх цілей здійснюватиметься шляхом реалізації інвестиційних проєктів, передбачених комплексною програмою регіонального розвитку Житомирської області на 2007-2011 роки, відповідною програмою на 2012-2015 роки та в рамках бюджетних програм Міністерства енергетики та вугільної промисловості України, спрямованих на реструктуризацію і розвиток торфодобувної галузі.

З метою забезпечення розвитку торфодобувної промисловості на обласному рівні слід вирішити такі питання:

розробити обласну програму розвитку територій, які мають торфородовища та підприємства з видобутку і переробки торфу;

сприяти пошуку інвесторів для залучення інвестиційних ресурсів у розвиток торфодобувної та торфопереробної галузі;

забезпечити оснащення об'єктів бюджетної сфери області високоефективними комбінованими котлами з метою максимального використання місцевих енергетичних ресурсів, зокрема торфобрикетів;

забезпечити передачу об'єктів комунальної сфери Озерянського торфозаводу на баланс Жовтневої селищної ради.

Пріоритетний напрям - розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва.

З метою реалізації даного пріоритетного напрямку необхідно забезпечити:

подальший розвиток крупнотоварного високоефективного виробництва продукції тваринництва: будівництво тваринницьких ферм та комплексів, заво-

дів з виробництва комбікормів, відтворення і раціональне використання племінних ресурсів;

добудову оптових ринків сільськогосподарської продукції та розбудову сучасних складських приміщень для зберігання сільськогосподарської продукції;

розвиток мережі обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів із заготівлі та збуту сільськогосподарської продукції;

продовження роботи з техніко-технологічного переоснащення підприємств агропромислового комплексу;

створення доступної системи інформування щодо кон'юнктури внутрішнього і зовнішнього аграрного ринку на базі оптових ринків сільськогосподарської продукції;

доведення у 2015 році споживання населенням області основних видів продовольства до раціональних норм через реалізацію регіональної програми забезпечення продовольчої безпеки.

Робота у цьому напрямі здійснюватиметься шляхом реалізації завдань і заходів комплексної довгострокової програми розвитку земельних відносин та охорони земель в Житомирській області на 2007-2015 роки, комплексної програми регіонального розвитку Житомирської області на 2012-2015 роки, програми розвитку агропромислового комплексу Житомирської області на 2011-2015 роки та в рамках бюджетних програм Міністерства аграрної політики та продовольства України, спрямованих на розвиток галузі.

Пріоритетний напрям - подолання наслідків Чорнобильської катастрофи.

Реалізація напряму спрямована на забезпечення екологічно безпечних умов проживання населення, екологічного оздоровлення та соціально-економічного відродження забруднених територій, рекультивацію територій зони відчуження.

На виконання Указу Президента України від 11 жовтня 2010 року №937 «Про заходи, пов'язані з 25-ми роковинами Чорнобильської катастрофи» протягом 2011 року проводяться роботи з дозиметричної паспортизації в окремих населених пунктах області зони безумовного (обов'язкового) відселення та зони гарантованого добровільного відселення.

У 2012 році необхідно провести аналіз та оброблення даних, розрахунки паспортних доз населених пунктів Володарсько-Волинського, Ємільчинського, Коростенського, Лугинського, Малинського, Народицького, Новоград-Волинського, Овруцького, Олевського районів.

За результатами паспортизації передбачається підготувати Міністерством надзвичайних ситуацій України спільно з Національною комісією з радіаційного захисту України, Академією наук України, Міністерством охорони здоров'я України, Міністерством аграрної політики та продовольства

України, Міністерством екології та природних ресурсів України експертні висновки про зміни меж зон радіоактивного забруднення в населених пунктах області.

На регіональному рівні необхідно:

сприяти сільським, селищним, районним радам у проведенні сесій з питання прийняття рішення про зміну статусу окремих населених пунктів на підставі експертних висновків вказаних міністерств та відомств за результатами дозиметричної паспортизації, проведеної у 2011 році;

питання перегляду меж зон радіоактивного забруднення розглянути на сесії обласної ради та підготувати подання до Кабінету Міністрів України щодо зміни статусу окремих населених пунктів.

Зміна статусу населених пунктів дасть можливість створити належні умови життєдіяльності постраждалого населення, розвивати інфраструктуру, інвестувати кошти на їх відродження.

Виконання завдань даного пріоритету забезпечуватиметься шляхом реалізації Комплексної програми регіонального розвитку на 2007-2011 роки, а також після перегляду у 2012 році меж зон радіоактивного забруднення, починаючи з 2013 року, шляхом реалізації заходів комплексної програми регіонального розвитку Житомирської області на 2012-2015 роки та за рахунок відновлення дії статей 9 та 10 Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Житомирській області».

Пріоритетний напрям - розбудова та модернізація виробничої і соціальної інфраструктури.

Основні завдання пріоритетного напрямку

Операційна ціль 1. Реалізація інвестиційних проектів по будівництву об'єктів соціальної сфери.

Операційна ціль 2. Забезпечення розвитку дорожнього господарства та підвищення безпеки руху на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення.

Операційна ціль 3. Забезпечення розвитку житлово-комунального господарства.

Операційна ціль 4. Забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

В рамках цих цілей передбачається на державному рівні підтримка розбудови та модернізації інфраструктурних об'єктів місцевого значення, а також інфраструктури міст і районів, які можуть відіграти роль полюсів зростання.

Розбудова виробничої і соціальної інфраструктури забезпечуватиметься шляхом співфінансування відповідних інвестиційних проектів з державного і місцевого бюджетів, грантів та технічної допомоги з боку міжнародних органі-

зацій-донорів, а також за рахунок кредитних ресурсів міжнародних фінансових організацій.

Під час формування проекту державного бюджету на відповідний рік вирішуватиметься питання про надання субвенції на соціально-економічний розвиток обласному бюджету на виконання інвестиційних проектів по будівництву об'єктів соціальної сфери.

Також на державному рівні передбачено розглянути питання щодо залучення коштів НАК «Нафтогаз України» на будівництво газопроводу Десятини-Старий Бобрик та підвідних газопроводів до населених пунктів області.

На регіональному рівні необхідно вирішити наступні питання:

забезпечити підготовку проектно-кошторисної документації на будівництво об'єктів;

передбачити в місцевих бюджетах відповідні кошти для співфінансування на будівництво об'єктів соціальної сфери;

забезпечити своєчасне освоєння коштів на будівництві об'єктів соціальної сфери, підвідних газопроводів та введення цих об'єктів згідно з встановленими термінами.

При підготовці проекту державного бюджету на відповідний рік також розглядатиметься питання щодо виділення коштів на поточний ремонт та утримання доріг загального користування місцевого значення. Під час формування місцевих бюджетів на відповідний рік передбачатимуться необхідні кошти для співфінансування поточного ремонту та утримання цих доріг.

В рамках даного пріоритету необхідно:

здійснити заходи з поліпшення якості питної води, збільшення її запасів, реконструкції водопровідних мереж та очисних споруд, зокрема, очистити водосховище «Відсічне» на річці Тетерів та реконструювати водогін сирої води протяжністю 8,1 км у м. Житомирі;

знизити рівень заборгованості у галузі житлово-комунального господарства шляхом забезпечення споживачів лічильниками води, електроенергії, тепла та газу;

створити конкурентне середовище на ринку житлово-комунальних послуг шляхом збільшення кількості об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ), розвитку приватних КВЖРЕПів і керуючих компаній, залучення приватних компаній через механізм державно-приватного партнерства;

здійснити технічне переобладнання і підвищити ресурсо- та енергоефективність житлово-комунального господарства, у тому числі із залученням фінансових ресурсів вітчизняних і міжнародних організацій для реалізації інвестиційних проектів модернізації житлово-комунальної інфраструктури та вдосконалення системи місцевих запозичень;

підвищити якість житлово-комунальних послуг шляхом застосування стандартів якості і забезпечення технічних можливостей для проведення оцінювання якості.

З метою запобігання виникненню екологічної небезпеки та створення безпечних умов для життєдіяльності в рамках спільної роботи передбачається здійснення заходів щодо утилізації непридатних засобів захисту рослин у місцях їх складування у сільгосп підприємствах області.

Також необхідно розробити і затвердити програму формування екомережі Житомирської області, забезпечити виконання цієї програми та схеми формування екомережі області.

Виконання завдань цього пріоритету здійснюватиметься шляхом реалізації заходів, передбачених програмою реформування і розвитку житлово-комунального господарства Житомирської області на 2011-2014 роки, комплексною програмою регіонального розвитку Житомирської області на 2007-2011 та відповідною програмою на 2012-2015 роки.

Крім того, в рамках Угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно участі України у Фонді східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля передбачаються підготовка і підписання грантової Угоди з ЄБРР щодо реалізації проекту відновлення та модернізації районного теплопостачання міста Житомира на суму 15,7 млн.євро.

Операційна ціль 5. Підтримка конкурентоспроможності області, районів і міст.

5.1. Підтримка залучення інвестицій, в тому числі прямих іноземних інвестицій.

В рамках цієї цілі необхідно забезпечити:

1. Реалізацію заходів програми залучення інвестицій в економіку Житомирської області на 2011-2015 роки.

2. Реалізацію ряду інших заходів, спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності та покращення інвестиційного іміджу області, зокрема:

- визначення пріоритетних напрямків розвитку, під які залучатимуться прямі іноземні інвестиції;

- підготовка фахівців галузевих і обласних структур у сфері залучення іноземних інвестицій;

- формування баз даних об'єктів для інвестування та інвестиційних проєктів;

- повна інвентаризація земельних ділянок і формування відповідних баз даних, придатних для реалізації проєктів із залученням стратегічних прямих іноземних інвестицій;

- сприяння реалізації інвестиційних проєктів за принципом «єдиного інвестиційного вікна»;

- забезпечення супроводу стратегічних (пріоритетних) інвестиційних проєктів та надання допомоги діючим інвесторам;
- впровадження ефективної системи супроводження інвестиційних проєктів галузевими управліннями та районними державними адміністраціями, налагодження при органах місцевої та регіональної влади структур з обслуговування інвесторів;
- створення дієвого інституту досудового врегулювання інвестиційних спорів;
- створення системи пошуку інвесторів під пріоритетні інвестиційні проєкти області;
- взаємодія з райдержадміністраціями та міськвиконкомом у формуванні та реалізації послідовної стратегії залучення прямих іноземних інвестицій на районному та міському рівнях;
- формування позитивного інвестиційного іміджу області, її міст і районів шляхом проведення ряду презентаційних заходів в Україні та за її межами;
- забезпечення постійного інформування про інвестиційний потенціал області в засобах масової інформації загальнодержавного рівня та в мережі Інтернет;
- узагальнення та поширення передового досвіду зі стимулювання реалізації пріоритетних інвестиційних проєктів;
- поглиблення співробітництва з Житомирським регіональним центром з інвестицій та розвитку.

5.2. Збільшення можливості впровадження інновацій

Для цього передбачаються:

- розроблення середньострокової програми інноваційного розвитку області;
- сприяння поглибленню взаємодії установ, підприємств та організацій науково-освітньої, виробничої, фінансово-кредитної сфер щодо активізації інноваційної діяльності;
- спрямування вітчизняного науково-технічного потенціалу на забезпечення реальних потреб інноваційного розвитку економіки області й організацію виробництва високотехнологічних товарів і послуг;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури (бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій тощо);
- підвищення ефективності бюджетного фінансування наукової та інноваційної сфер;
- підготовка кадрів для інноваційного підприємництва, зокрема, інноваційних менеджерів та фахівців із венчурного інвестування в межах квот державного замовлення.

5.3. Підтримка розвитку підприємницького середовища

Одним із пріоритетних завдань політики щодо розвитку підприємництва є подальше суттєве зменшення адміністративних бар'єрів на шляху розвитку підприємництва.

З цією метою буде передбачено:

спрощення процедур отримання документів дозвільного характеру в дозвільних центрах області для здійснення господарської діяльності;

внесення пропозицій до центральних органів виконавчої влади про розширення переліку робіт, які можуть здійснюватись на підставі подання декларації про відповідність матеріально – технічної бази суб'єкта підприємницької діяльності вимогам чинного законодавства;

подальше зменшення втручання органів державного нагляду у діяльність суб'єктів підприємницької діяльності;

ініціювання перед центральними органами виконавчої влади питання про передачу частини функцій здійснення контролю за провадженням господарської діяльності саморегульованим організаціям;

подання пропозицій про вирішення на законодавчому рівні питання про перехід від здійснення прямого державного нагляду (контролю) до профілактики та запобігання порушень;

забезпечення впровадження систем електронного документообігу та автоматизованого обміну даними між державними адміністраторами дозвільних центрів області і місцевими дозвільними органами;

запровадження механізму часткового відшкодування з місцевих бюджетів відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації інвестиційних проектів;

сприяння подальшому розширенню мережі об'єктів інфраструктури з підтримки підприємництва в районах та містах області шляхом створення бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів тощо.

Виконання поставлених завдань буде здійснюватись шляхом реалізації заходів, передбачених Комплексною програмою підтримки малого підприємництва на 2011-2012 роки, та розроблення і реалізації відповідних програм на 2013-2014, а також 2015-2016 роки.

5.4. Підвищення енергоефективності

Пріоритетним завданням регіональної політики у сфері енергозбереження стане зменшення енергоємності валового регіонального продукту області шляхом технічної та технологічної модернізації, а також структурної перебудови економіки через збільшення частки енергоносіїв, отриманих з альтернативних і відновлювальних джерел енергії.

Реалізувати дане завдання передбачається шляхом:

упровадження новітніх технологій та обладнання, призначених для виробництва та споживання енергетичних ресурсів в усіх секторах економіки;

упровадження когенераційних технологій, електротеплоаккумуляційного обігріву та гарячого водопостачання; технологій, які передбачають використання теплових носіїв, енергії малих гідроелектростанцій;

здійснення заходів щодо зменшення обсягу споживання енергоресурсів установами, які утримуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

мінімізації споживання енергоресурсів у бюджетній сфері, завдяки чому знизиться навантаження на державний та місцеві бюджети за рахунок зменшення на 30% видатків на оплату енергоресурсів, які споживаються бюджетними установами;

стимулювання розвитку місцевих альтернативних, нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії.

Реалізація цих заходів здійснюватиметься за рахунок виконання регіональної програми підвищення енергоефективності на 2010-2014 роки, програми відновлення об'єктів малої гідроенергетики Житомирської області на 2011-2015 роки, а також Комплексної програми регіонального розвитку на 2007-2011 та відповідної програми на 2012-2015 роки.

5.5. Розвиток транскордонного співробітництва

В основу співробітництва області з іншими регіонами необхідно покласти економічну складову як вихідну для активізації інших видів відносин. Складовою відносин з іншими регіонами є економічне, торговельне, науково-технічне та культурне співробітництво. Налагодження господарських зв'язків на основі поглиблення регіональної і галузевої спеціалізації дасть змогу задіяти внутрішній потенціал районів і міст. Інтеграційні процеси, які мають відбуватися, потребують відповідного узгодження на державному рівні, зокрема розроблення спільних заходів, виконання яких сприятиме взаємовигідному співробітництву.

Розширення економічної взаємодії з іншими регіонами здійснюватиметься шляхом виявлення взаємних інтересів суб'єктів господарювання та адміністративно - територіальних одиниць області до відповідних суб'єктів та територіальних одиниць інших регіонів. Такий підхід сприятиме виконанню заходів щодо:

- поглиблення торговельних відносин з країнами ЄС;
- розширення присутності на традиційних ринках країн СНД та поглиблення співпраці з перспективними торговельними партнерами й регіональними інтеграційними об'єднаннями;
- налагодження структурованого діалогу між владою, бізнесом і громадянським суспільством згідно з європейською практикою;

- розширення виробничої кооперації підприємств області з підприємствами інших регіонів;
- розроблення спільних інвестиційних проектів;
- налагодження регулярного обміну інформацією у сфері зовнішньоекономічної діяльності та потреб суб'єктів господарювання в інвестиціях;
- об'єднання зусиль, спрямованих на розбудову транспортних коридорів, зокрема розробку щелепних кар'єрів області, з метою збільшення виробництва шляхово-будівельних матеріалів;
- розвиток взаємодії з місіями з економічних питань при посольствах України за кордоном;
- проведення наукових досліджень і соціальних опитувань із зазначеної проблематики, проведення семінарів, зустрічей, засідань за круглим столом для прийняття узгоджених рішень.

Операційна ціль 6. Підтримка територій з низьким рівнем доступу мешканців до послуг.

6.1. Освіта та навчання

В рамках цієї цілі необхідно розробити та забезпечити реалізацію програм реформування і розвитку освіти, які б передбачали:

охоплення дошкільною освітою не менш як 85% дітей віком від 3 до 6 років та 100% дітей п'ятирічного віку;

оптимізацію мережі загальноосвітніх навчальних закладів;

щорічне введення в дію освітянських об'єктів незавершеного будівництва;

збереження мережі позашкільних навчальних закладів, збільшення кількості учнів, охоплених гуртковою роботою, до 40%;

оптимізацію мережі професійно-технічних навчальних закладів з урахуванням регіонального ринку праці.

Характерними умовами розвитку галузі стануть:

перехід до єдиного стандарту вартості навчання одного учня/студента;

перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи з кількості учнів та стандарту вартості навчання одного учня/студента;

розширення прав шкіл, ПТУ самостійно розпоряджатися матеріальними, фінансовими і кадровими ресурсами;

зміна підходів до формування державного замовлення на підготовку фахівців на основі впровадження прогнозу потреб області.

6.2. Медичні послуги

Головними завданнями у сфері охорони здоров'я є забезпечення доступності якісних медичних послуг, профілактика та раннє виявлення захворювань. Реформування системи охорони здоров'я забезпечуватиметься шляхом упровадження її нової моделі, виробленої у рамках експерименту з реформування системи охорони здоров'я в інших регіонах України.

Підвищення доступності медичних послуг досягатиметься шляхом:

упровадження клінічних протоколів;

упровадження індикаторів якості роботи медичних закладів, створення незалежних центрів оцінювання якості медичних послуг;

удосконалення системи оплати праці медичних працівників за рахунок виділення двох складників: постійного – на основі єдиної тарифної сітки, та змінного – залежно від обсягу та якості наданої медичної допомоги;

перетворення усіх медичних закладів на систему контрактних відносин між замовником і постачальником медичних послуг;

запровадження єдиної методики розрахунків вартості медичних послуг, що оплачується державою;

підготовка умов для переходу на страхову модель охорони здоров'я через досягнення фінансової стійкості медичних закладів, оптимізацію їх мережі, збільшення самостійності керівників медичних закладів щодо управління фінансовими коштами, підвищення конкуренції у системі охорони здоров'я.

Реалізація цих завдань здійснюватиметься шляхом розроблення та виконання обласних програм у галузі охорони здоров'я та в рамках бюджетних програм Міністерства охорони здоров'я України, спрямованих на розвиток галузі.

Операційна ціль 7. Розвиток прикордонних територій

Розвиток прикордонного співробітництва здійснюватиметься шляхом подальшої реалізації діючої угоди, синхронізації дій місцевих органів виконавчої влади області та територіальних одиниць Республіки Білорусь щодо реалізації спільних проектів у сфері економічного розвитку, а саме:

- збільшення конкурентоспроможності прикордонних районів;

- розбудова прикордонної інфраструктури;

- поглиблення зв'язків із сусідніми областями Республіки Білорусь, проведення спільних заходів щодо захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, розбудови митних переходів та транспортних коридорів;

- застосування досвіду ЄС у питаннях прикордонного співробітництва.

2. Пріоритетні напрями розвитку районів і міст

Андрушівський район

1. Забезпечення стабільного розвитку харчопереробної промисловості, особливо цукропереробних підприємств та підприємств по виробництву м'ясо-молочної продукції, легкої промисловості; створення умов для видобування і переробки корисних копалин.

2. Розвиток високотехнологічного сільськогосподарського виробництва шляхом запровадження високих технологій у м'ясо- і молочному скотарстві, кормовиробництві, вирощуванні зернових культур та ріпаку.

3. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури та культурної спадщини, подальшого розвитку місцевих автомобільних доріг.

Баранівський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва шляхом створення умов для розвитку бізнесу, збільшення обсягів інвестицій в основні галузі промисловості. Відновлення роботи підприємств фарфоро-фаянсової галузі, підприємств харчової промисловості шляхом залучення високотехнологічних, енергозберігаючих технологій.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва шляхом відновлення та впровадження нових, сучасних технологій вирощування сільськогосподарських культур та великої рогатої худоби із залученням інвесторів та реалізації Програми розвитку агропромислового комплексу Баранівського району на 2011-2015 роки.

3. Розвиток малого бізнесу, особливо підприємств виробничого напрямку, шляхом створення сприятливих умов для них, удосконалення відносин між владою і бізнесом та процедур отримання дозволів і реєстраційних процедур.

4. Забезпечення створення умов для розвитку виробничої та соціальної інфраструктури шляхом розроблення та реалізації інвестиційних проектів з модернізації житлово-комунального господарства, будівництва та ремонту доріг і вулиць, будівництва та реконструкції закладів освіти, медицини (особливо в сільській місцевості), культури та культурної спадщини, спортивно-оздоровчих закладів, реконструкції сільських магазинів системи споживчої кооперації, забезпечення доступу до мережі Інтернет усіх навчальних закладів освіти, газифікації населених пунктів Дубрівської зони, подальшого розвитку сімейної медицини, реалізації Програми розвитку дошкільної освіти у Баранівському районі на 2011-2017 роки.

Бердичівський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва шляхом створення умов для розвитку бізнесу, з метою збільшення обсягу інвестицій в основні галузі промисловості; відновлення роботи щебеневого заводу на

базі Райківського родовища гранітів; початок промислового видобутку каоліну на базі Велико-Гадомецького родовища; освоєння та налагодження виробництва паливних пелетів.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, зокрема залучення інвестицій для запровадження високих технологій вирощування ріпаку, зернових культур, цукрових буряків, хмелю, кормових культур, розвитку галузей молочного та м'ясного скотарства, відновлення галузі птахівництва (на базі птахофабрики у селі Старий Солотвин).

3. Забезпечення розвитку виробничої та соціальної інфраструктури шляхом розроблення та реалізації інвестиційних проектів з модернізації об'єктів житлово-комунального господарства, ремонту доріг та вулиць, будівництва та реконструкції закладів освіти, медицини, культури та культурної спадщини, спортивно-оздоровчих, реконструкції магазинів системи споживчої кооперації, забезпечення доступу до мережі Інтернет усіх навчальних закладів; капітальний ремонт водогінних мереж у селах Озадівка та Осикове, будівництво водогінних мереж у селах Бистрик та Скраглівка, реконструкція очисних споруд Райківської виправної колонії №73; газифікація сіл Гардишівка, Терехове та Лемеші; відкриття нової школи у селі Бистрик; відновлення зовнішнього освітлення сіл району.

Брусилівський район

1. Розвиток високотехнологічного сільськогосподарського виробництва, зокрема, виробництва ріпаку, картоплі, плодів і ягід, молока, м'яса яловичини та свинини.

2. Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури шляхом сприяння розвитку підприємництва, газифікації одного населеного пункту, удосконалення діяльності та зміцнення матеріально-технічної бази 6 закладів охорони здоров'я, 15 закладів освіти, проведення капітальних ремонтів 5 закладів охорони здоров'я, 5 закладів освіти, 4 закладів культури, 6 водопровідних мереж, будівництва однієї школи, котельні та культурно-розважального майданчика, відродження культурних та просвітницьких традицій, підвищення ефективності управління об'єктами комунальної власності.

Володарсько-Волинський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва за рахунок відновлення діяльності ВАТ «Кварцсамоцвіти», а також будівництва гірничо-збагачувального і металургійного комбінатів по переробці ільменітових руд.

2. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури шляхом реконструкції та будівництва об'єктів комунальної власності, освіти, охорони здоров'я, культури, подальшого розвитку місцевих автомобільних доріг, покращення екологічного стану території (будівництво заводу по переробці та утилізації побутових відходів, полігону по утилізації відходів каменедобувної галузі), завершення будівництва підвідного газопроводу Десятини-Старий Боб-

рик-Володарсько-Волинський, школи у селі Солодирі та спортивного корпусу в районі існуючого стадіону в смт Володарськ-Волинський по вул.І.Франка.

3. Реформування житлово-комунального господарства району з метою поліпшення надання житлово-комунальних послуг.

4. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва за рахунок відновлення технологій вирощування льону-довгунця, кормових культур та розвитку м'ясного скотарства.

Ємільчинський район

1. Забезпечення розвитку харчопереробної промисловості та промисловості будівельних матеріалів, деревообробної галузі.

2. Запровадження високих технологій виробництва кормів у м'ясному та молочному скотарстві.

3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом реабілітації земельних та лісових угідь, забезпечення життєдіяльності територій, постраждалих від Чорнобильської катастрофи.

4. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури, в першу чергу будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я та культури.

Житомирський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва шляхом виробництва високотехнологічної енергозберігаючої продукції, розвитку добувної та харчопереробної промисловості.

2. Розвиток агропромислового виробництва шляхом відновлення високих технологій в овочівництві, молочному та м'ясному скотарстві, кормовиробництві.

3. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, в першу чергу будівництво та реконструкція об'єктів житлово-комунального господарства, дорожньої інфраструктури, освіти, медицини, культури та спорту. Зокрема, будівництво 5 шкіл, 6 шкільних газових теплогенераторних, реконструкція дитячих садків у 3 населених пунктах, фельдшерсько-акушерських пунктів – у 5, будівництво та реконструкція будинків культури – у 12, реконструкція чотирьох доріг місцевого значення – у 7, будівництво підвідних газопроводів – у 13 населених пунктах, будівництво трьох мостів біля села Буки для сприяння пішохідного туризму.

Коростенський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва з нахилом на розвиток добувної промисловості за рахунок збільшення обсягів переробки гранітів та виробництва щебеню, забезпечення ефективної роботи дозвільних центрів у повному обсязі.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва за рахунок відновлення технології вирощування кормових культур, а також розвитку м'ясного скотарства; ремонт, будівництво, реконструкція приміщень під овочесховища та зерносховища; залучення інвестицій в розвиток агропромислового виробництва.

3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом реабілітації радіоактивно-забруднених сільськогосподарських угідь, створення умов для життєзабезпечення населених пунктів, що зазнали радіоактивного забруднення.

4. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури шляхом реконструкції та будівництва об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, медицини, культури та спорту; продовження оптимізації закладів охорони здоров'я та освіти; реалізація програми енергозбереження шляхом переобладнання котелень та систем опалення закладів бюджетної сфери з використанням місцевих видів палива.

Коростишівський район

1. Забезпечення стабільного розвитку добувної, деревообробної та харчопереробної промисловості, особливо видобутку та обробки природного каменю, виробництво будівельних матеріалів.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва шляхом запровадження високих технологій з вирощування льону-довгунцю, зернових та кормових культур у м'ясному та молочному скотарстві.

3. Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури шляхом будівництва та реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, охорони навколишнього природного середовища, освіти, охорони здоров'я, культури тощо.

Лугинський район

1. Забезпечення розвитку харчопереробної промисловості (ПАТ «Кремянський крохмальний завод») та добувної промисловості (Озерянський торфозавод ДП «Житомирторф», ТОВ «Гранітний кар'єр», ТОВ «Зарічанський граніт»).

2. Розвиток галузі рослинництва (ТОВ «АГРО ІНВЕСТ Лугини») та м'ясного скотарства (ТОВ «Червона Волока», ТОВ «Липники»).

3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом реабілітації земель сільськогосподарського призначення та забезпечення життєдіяльності на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення.

4. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів:

- житлово-комунального господарства, а саме: будівництво каналізаційних мереж та станції знезалізнення в смт Лугини, реконструкція систем водопостачання в смт Лугини та с.Липники;

- освіти, а саме: проведення реконструкції зі встановленням нових твердопаливних котлів у Червоноволицькій, Топільнянській та Жовтневській ЗОШ, газових котлів з високим ККД в Літківській та Бовсунівській ЗОШ.

Любарський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва шляхом створення потужностей по виробництву щебеню будівельного на Кутищанському родовищі, а також впровадження новітніх технологій з розширення та модернізації технологічних процесів по виробництву м'ясопродуктів у ТОВ «Агропродукт», встановлення сучасного технологічного обладнання для виробництва хлібобулочних та кондитерських виробів на виробничих площах колишнього хлібозаводу.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, зокрема вирощування насіння ріпаку, розвиток м'ясного скотарства та свинарства.

3. Забезпечення розвитку виробничої та соціальної інфраструктури шляхом будівництва та введення в експлуатацію малої гідроелектростанції потужністю 300 кВт на Новочорторійському водосховищі; завершення добудови ЗОШ №1 в смт Любар на 288 учнівських місць; проведення капітального ремонту приміщень із наступним відновленням діяльності дитячих садків у селах Глезне, Липне, Вигнанка, Велика Волиця; реконструкція систем водопостачання та водовідведення в смт Любар; оптимізація мережі лікувально-профілактичних закладів з метою подальшого розвитку сімейної медицини.

Малинський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва у напрямку розвитку добувної та переробної промисловості, виробництва будівельних матеріалів.

2. Відновлення розвитку молочного та м'ясного скотарства; селекція у рослинництві, запровадження високих технологій у кормовиробництві та вирощуванні ріпаку.

3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом реабілітації сільськогосподарських земель та заліснення окремих територій, життєзабезпечення населення, яке проживає на забруднених територіях.

4. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури: будівництво і реконструкція об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури; будівництво лікарні в смт Чоповичі; модернізація двох об'єктів житлово-комунального господарства; розбудова об'єктів сервісу біля міжнародної автомагістралі.

Народицький район

1. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом реабілітації земель сільськогосподарського призначення, рекультивуації та заліснення уражених територій та життєзабезпечення населення, яке проживає на забрудненій території.

2. Запровадження високих технологій вирощування ріпаку, відновлення розвитку льонарства, картоплярства, розвиток молочного та м'ясного скотарства.

3. Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури шляхом реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури.

Новоград-Волинський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва, зокрема, розробка 6 родовищ гранітів у добувній промисловості, розширення виробництва столярних виробів у деревообробній промисловості, фарфорофаянсових та сантехнічних виробів на підприємствах з виробництва неметалевих мінеральних виробів.

2. Забезпечення розвитку високотехнологічного та наукоємного виробництва шляхом створення технопарку та розміщення на його території нових підприємств з високими технологічними можливостями.

3. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва за рахунок запровадження високих технологій, вирощування льону, ріпаку, зернових культур, цукрових буряків, виробництва кормів, молока та м'яса.

4. Ліквідація наслідків аварії на Чорнобильській АЕС шляхом екологічного оздоровлення земель сільськогосподарського призначення, створення умов для життєдіяльності на радіоактивно забруднених територіях.

5. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, охорони навколишнього природного середовища, газопроводів до 16 сільських населених пунктів, будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів охорони здоров'я, освіти, культури.

Овруцький район

1. Реструктуризація і диверсифікація промислового виробництва шляхом подальшого розвитку добувної промисловості (видобування та переробка каменю, виробництво кварцитів, щебеню), харчопереробної промисловості та поглибленої переробки лісу.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, особливо у виробництві зернових культур та льону, молочному і м'ясному скотарстві.

3. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи шляхом екологічного оздоровлення земель та соціально-економічного відродження населених пунктів, що зазнали радіоактивного забруднення.

4. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури, зокрема, розбудова інфраструктурних об'єктів на митних пропусках через державний кордон з Республікою Білорусь, національної телемережі, будівництво і ре-

конструкція об'єктів житлово-комунального господарства та соціально-культурного призначення.

Олевський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва у напрямку розвитку харчової та добувної промисловості, переробки деревини, виробництва електротехнічної та технологічної продукції, будівельних матеріалів.

2. Розвиток хмелярства, м'ясного та молочного скотарства, запровадження високих технологій виробництва кормів.

3. Ліквідація наслідків на Чорнобильській АЕС шляхом реабілітації земель сільськогосподарського призначення, рекультивації та заліснення уражених територій, життєзабезпечення населення, розширення природно-заповідного фонду.

4. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури; розбудова об'єктів інфраструктури на пропусках через державний кордон.

Попільнянський район

1. Забезпечення стабільного розвитку підприємств харчової і добувної промисловості.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, зокрема, вирощування ріпаку, зернових культур, цукрових буряків; розвиток молочного і м'ясного скотарства, виробництва м'яса свинини.

3. Забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури шляхом розбудови та удосконалення мережі загальної середньої освіти, реформування первинної медицини на засадах сімейної медицини, зміцнення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, реформування системи житлово-комунального господарства.

Романівський район

1. Реструктуризація і диверсифікація промислового виробництва шляхом переробки граніту на щебінь, розвитку харчопереробної промисловості.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва за рахунок запровадження високих технологій вирощування ріпаку, зернових та кормових культур, виробництва м'яса та молока.

3. Забезпечення розвитку виробничої та соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, охорони навколишнього природного середовища, медицини, освіти, будівництва підвідних газопроводів до 6 сільських населених пунктів.

Радомишльський район

1. Модернізація та розвиток харчопереробної промисловості, промисловості будівельних матеріалів на підприємствах ДП «Радомілк», ТОВ «Барви Полісся», ПАТ «Пиво безалкогольний комбінат Радомишль», ТОВ «СТС конструкція», подальший розвиток машинобудування шляхом впровадження нових видів ґрунтообробної техніки на ПАТ «Вишевичі Агротехніка».

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, особливо в хмелярстві, овочівництві, картоплярстві, зерновому господарстві, а також м'ясному скотарстві.

3. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури шляхом будівництва та реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту.

Ружинський район

1. Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва шляхом реконструкції цеху по виробництву твердих сичужних, плавлених сирів та виробництва сметани, кефіру в поліетиленових пакетах на ДП «Ружин-молоко» та модернізація ліній по виробництву лікарських засобів на ДП «Агрофірма «Ян».

2. Забезпечення розвитку виробничої та соціальної інфраструктури шляхом будівництва і реконструкції об'єктів комунальної власності, реконструкції каналізаційних мереж зі встановленням очисних споруд за технологією «Біотал», будівництва 6-7-поверхового 22-квартирного житлового будинку із вбудовано-прибудованими приміщеннями громадського призначення в смт Ружин, впровадження енергозберігаючих заходів у закладах освіти, культури та охорони здоров'я.

3. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва, зокрема, свинарства і молочного скотарства.

Червоноармійський район

1. Подальший розвиток хмелярства та м'ясного скотарства, виробництва високоякісних кормів для годівлі великої рогатої худоби.

2. Розвиток малого та середнього підприємництва в харчопереробній галузі, легкій та деревообробній промисловостях.

3. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури, особливо на територіях, прилеглих до міжнародної транспортної магістралі Київ–Чоп, будівництво та реконструкція об'єктів житлово-комунального та шляхового господарства, освіти, медицини та культури.

Черняхівський район

1. Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури шляхом будівництва підвідних газопроводів, завершення будівництва школи, реконструкції очисних споруд та ремонту водогінно-каналізаційної мережі у 2 населених пунктах.

2. Розвиток добувної та переробної промисловості.

3. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва шляхом відновлення, в першу чергу, високих технологій вирощування картоплі, хмелю та великої рогатої худоби.

Чуднівський район

1. Розвиток промислового виробництва, особливо харчопереробної промисловості та промисловості будівельних матеріалів.

2. Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва шляхом запровадження високих технологій вирощування зернових культур, цукрових буряків, ріпаку, хмелю та виробництва кормів, а також у молочному і м'ясному скотарстві, виробництві м'яса свинини.

3. Забезпечення розвитку об'єктів виробничої і соціальної інфраструктури, в першу чергу, транспортно-дорожнього комплексу, освіти, медицини, культури та культурної спадщини, спортивно-оздоровчих та екологічних об'єктів, забезпечення доступу до Інтернету усіх навчальних закладів.

Місто Житомир

1. Формування комплексу маркетингу міста як інвестиційно привабливої території.

2. Створення і розвиток інфраструктури підтримки зовнішніх інвестицій.

3. Створення умов для сприятливого підприємницького середовища .

4. Створення нового привабливого та екологічно безпечного обличчя міста.

5. Відродження історично-культурної спадщини.

6. Розвиток туристичної індустрії.

Місто Бердичів

1. Формування високоефективного промислового комплексу шляхом створення сприятливого підприємницького та інвестиційного середовища.

2. Підвищення ефективності функціонування машинобудівної промисловості за сприяння техніко-технологічної модернізації виробничих процесів з орієнтацією на виробництво сучасних і перспективних видів продукції.

3. Забезпечення розвитку високотехнологічного виробництва шляхом підтримки інвестиційних проектів, що використовують сучасні технологічні наукоємні, ресурсозберігаючі та екологічно безпечні технології.

4. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури шляхом розвитку транспортно-дорожнього комплексу; будівництва і реконструкції найважливіших об'єктів житлово-комунального господарства, охорони навколишнього природного середовища, закладів освіти, охорони здоров'я, культури

та культурної спадщини, фізичної культури і спорту, соціального захисту населення; реформування житлово-комунального господарства.

Місто Коростень

1. Забезпечення сталого економічного розвитку міста за рахунок підтримки підприємств промисловості, транспорту, малого та середнього бізнесу, розвитку туристичної індустрії, використовуючи при цьому історичний потенціал міста.

2. Поліпшення екологічного стану міста шляхом профілактики негативних змін природного, техногенного, технічного походження.

3. Створення привабливих та зручних умов для проживання в місті через високий рівень інформатизації, поліпшення роботи міських комунікаційних мереж, посилення контролю за відходами, проведення благоустрою, реформування системи міської влади, забезпечення безпеки проживання в місті.

4. Забезпечення розвитку громадянського суспільства в місті.

5. Активізація соціальної політики в місті через розвиток соціальної інфраструктури, створення умов для реалізації особистості, розвитку трудового потенціалу міста, поліпшення соціального захисту населення.

Місто Малин

1. Створення привабливого інвестиційного клімату в місті.

2. Забезпечення стабільного розвитку промисловості.

3. Сприяння та підтримка розвитку малого і середнього бізнесу.

4. Забезпечення реформування житлово-комунального господарства.

5. Розвиток соціальної інфраструктури.

6. Підвищення рівня життя населення.

Місто Новоград-Волинський

1. Розвиток машинобудівної промисловості.

2. Підтримка розвитку традиційних галузей промисловості: харчопереробної, хімічної, деревообробної, меблевої, будівельних матеріалів, та створення умов для залучення у ці галузі інвестиційних ресурсів.

3. Розвиток виробничої і соціальної інфраструктури шляхом вдосконалення транспортно-дорожнього комплексу міста, будівництва і реконструкції об'єктів житлово-комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, культури і культурної спадщини, фізичної культури, спорту, складування і утилізації твердих побутових відходів, сприяння у забудові окремих мікрорайонів.

4. Забезпечення розвитку високотехнологічного та конкурентоспроможного виробництва шляхом сприяння впровадженню інновацій та системи управління якістю продукції відповідно до міжнародних стандартів.

5. Досягнення високого рівня енергоефективності.

6. Покращення енергозабезпечення шляхом побудови нової лінії електропередач.
7. Створення промислового парку.
8. Розвиток туризму.
9. Створення молодіжного центру.

VII. Механізм реалізації Стратегії

1. Нормативно-правове забезпечення

Для реалізації Стратегії необхідно здійснити заходи по прийняттю нормативно-правових актів, які передбачали б:

- розмежування функцій та повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- впровадження правового режиму користування майном, що перебуває у спільній власності територіальних громад, удосконалення механізму управління таким майном розмежування земель державної і комунальної власності;
- запровадження принципів програмування та планування на рівні області, районів, міст, а також сільських і селищних територіальних громад;
- закріплення за місцевими бюджетами частки загальнодержавних надходжень, розширення повноважень органів місцевого самоврядування у затвердженні та виконанні бюджету;
- координація розвитку місцевого самоврядування, сприяння співпраці його органів.

2. Організаційне забезпечення

Реалізацію Стратегії передбачається здійснювати на основі плану заходів, який щорічно затверджується облдержадміністрацією з урахуванням відповідного плану заходів центральних органів виконавчої влади.

Основними інструментами реалізації Стратегії є:

2.1. Угода щодо розвитку області

Укладення угоди щодо розвитку області дасть змогу узгодити державні пріоритети регіонального розвитку з пріоритетами області, сконцентрувати державні та місцеві ресурси для їх виконання.

За результатами аналізу переваг області та основних структурних проблем, які негативно впливають на її конкурентоспроможність і потенціал зростання, угода щодо розвитку області визначатиме спільні заходи органів вико-

навчої влади та місцевого самоврядування з реалізації Стратегії розвитку області та Державної стратегії регіонального розвитку і укладатиметься між Урядом та обласною радою.

2.2. Середньострокові програми

З метою реалізації Стратегії розроблятимуться середньострокові програми економічного і соціального розвитку області на період до 2011 року та 2012-2015 роки за пріоритетними напрямками, визначеними цією Стратегією та Державною стратегією регіонального розвитку.

У програмах визначатиметься перелік інвестиційних проектів, які передбачається реалізувати протягом терміну дії цих програм.

Крім того, передбачається розробити програми інноваційного розвитку області на період до 2015 року, середньострокової стратегії сталого розвитку населених пунктів області до 2010 року та ряду інших програм, що націлені на реалізацію цієї Стратегії.

2.3. Програма подолання депресивності

Для запобігання зростанню внутрірегіональних диспропорцій передбачається розроблення та виконання програми, яка визначатиме комплекс заходів центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на подолання депресивності окремих районів та стимулювання їх розвитку.

3. Фінансове забезпечення

Виконання завдань та пріоритетних напрямів Стратегії здійснюватиметься за рахунок спільного фінансування із державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел.

Для фінансування завдань Стратегії облдержадміністрація спільно з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування розробляє проекти обласних програм та заходів, які погоджуються із центральними органами виконавчої влади та подаються на розгляд і затвердження обласної ради. Обласна рада на основі цих програм укладає угоду з Урядом щодо розвитку області, в якій в межах бюджетних призначень передбачаються обсяги фінансування, що є підставою для врахування їх в місцевих бюджетах на відповідний рік.

Під час фінансування заходів усі виконавці повинні забезпечити виконання запланованих завдань із залученням мінімального обсягу бюджетних коштів та досягненням максимального результату у їх використанні.

У обласному, районних, міських, сільських та селищних бюджетах передбачаються кошти за бюджетними програмами для реалізації завдань і заходів Стратегії на умовах співфінансування із державного бюджету.

За рахунок бюджетних програм підтримки регіонального розвитку фінансуватимуться із державного бюджету виконання угоди щодо розвитку області та програми подолання депресивності окремих районів.

Джерелами фінансування заходів за рахунок обласного, районних, міських, сільських та селищних бюджетів є доходи цих бюджетів, що не враховуються під час визначення міжбюджетних трансфертів.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування разом із центральними органами виконавчої влади на договірних засадах беруть участь у співфінансуванні пріоритетних напрямів Стратегії.

Фінансування заходів з реалізації Стратегії здійснюватиметься також за рахунок коштів інвесторів, які залучаються для реалізації конкретних інвестиційних проектів та виконання програм, міжнародних фінансових організацій, інших джерел.

Державна фінансова підтримка розвитку області розглядатиметься як одночасне фінансування з державного та місцевого бюджетів. При цьому обсяг коштів з місцевих бюджетів не зменшуватиметься у разі фінансування визначених державою пріоритетів розвитку області. Частка участі обласного, районних, міських, сільських і селищних бюджетів визначатиметься з урахуванням рівня соціально-економічного розвитку регіону.

4. Науково-методичне забезпечення

Наукове забезпечення Стратегії розвитку області на період до 2015 року здійснюватиметься шляхом:

- наукового обґрунтування інноваційної, промислової, соціальної політики на довгострокову перспективу;
- визначення пріоритетної сфери господарювання за критеріями соціально-економічної ефективності для підвищення результативності розвитку господарського комплексу;
- надання методичної допомоги органам місцевого самоврядування та їх посадовим особам, налагодження регіональної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування, поліпшення системи інформаційного забезпечення розвитку місцевого самоврядування.

VIII. Етапи реалізації Стратегії

Реалізацію Стратегії розвитку області передбачається здійснити у два етапи.

На першому етапі (2008-2011 роки) необхідно вирішити наступні питання:

- визначення структурних проблем області, її районів і міст, які мають негативний вплив на конкурентоспроможність і потенціал зростання, розроблення заходів щодо їх розв'язання;

- проведення моніторингу показників розвитку районів і міст обласного значення та подання його Міністерству економіки України для визначення депресивних територій;

- розроблення, затвердження та реалізація середньострокової програми розвитку області на період до 2011 року, програми подолання депресивності окремих територій, а також інших програм, націлених на реалізацію пріоритетних напрямів;

- запровадження моніторингу внутрішньо регіональної диференціації;

- укладення угоди між обласною радою і Кабінетом Міністрів України щодо розвитку області, підготовки та виконання програми подолання депресивності окремих територій;

- участь у розробленні основних засад проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні відповідно до запитів центральних органів виконавчої влади;

- участь у підготовці нормативно-правової бази для проведення бюджетної та податкової реформ;

- створення сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняних та іноземних інвесторів;

- реалізація комплексу заходів, спрямованих на адаптацію підприємств реального сектору області до діяльності в умовах членства України в СОТ.

На другому етапі (2011-2015 роки) передбачається:

- заохочення підключення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності області до міжнародних інформаційних мереж;

- зміна структури експортно-імпоротної операції, яка дозволила б збільшити коефіцієнт покриття експортом імпорту;

- участь у проведенні адміністративно-територіальної, бюджетної та податкової реформи з метою зміцнення фінансової основи територіальних громад;

- передача органам місцевого самоврядування повноважень і покладання на них відповідальності за надання послуг населенню;

- приведення нормативно-правових актів місцевого самоврядування відповідно до вимог законодавства;
- реалізація Стратегії розвитку області;
- розроблення та виконання середньострокової програми розвитку області на 2012-2015 роки;
- виконання програми подолання депресивності територій;
- спрямування місцевих бюджетних та державних інвестицій на розбудову соціально-економічної інфраструктури області;
- проведення моніторингу соціально-економічного розвитку області, її районів та міст, результатів реформ на предмет їх ефективності та доцільності коригування;
- розроблення наступної Стратегії розвитку області.

IX. Очікувані результати

Стратегія розвитку області ставить за мету:

- скорочення диспропорцій у соціальних показниках області по відношенню до середніх по Україні, у тому числі заробітній платі та забезпечення дотримання соціальних гарантій;
- збільшення обсягів інвестицій в основний капітал, а також прямих іноземних інвестицій;
- створення умов для сталого розвитку області, її районів і міст, підвищення рівня життя населення, подолання бідності та безробіття, формування середнього класу;
- подолання депресивного стану окремих територій, комплексне розв'язання проблем охорони навколишнього природного середовища, доведення лісистості територій області до оптимального рівня;
- вирішення основних проблем, пов'язаних із наслідками Чорнобильської катастрофи.

X. Моніторинг і оцінка реалізації Стратегії

Проведення моніторингу реалізації Стратегії здійснюватиметься за показниками соціально-економічного розвитку області, районів та міст обласного значення, наведених у додатку 1, а також визначених угодою щодо розвитку області та програмою подолання депресивності окремих територій.

До основних завдань моніторингу реалізації Стратегії належать збір, узагальнення, періодичний аналіз показників соціально-економічного розвитку області, районів і міст обласного значення та визначення ефективності реалізації завдань Стратегії.

Моніторинг проводиться на підставі даних головного управління статистики в області, управлінь облдержадміністрації, інших обласних управлінь і відомств центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрацій і міськвиконкомів. Головне управління статистики в області, управління облдержадміністрації, інші обласні управління і відомства центральних органів виконавчої влади, райдержадміністрації та міськвиконкоми щороку аналізують хід реалізації завдань і заходів Стратегії та до 1 лютого наступного періоду подають інформацію облдержадміністрації.

Головне управління економіки облдержадміністрації за дорученням облдержадміністрації щороку до 25 лютого наступного періоду узагальнює надану інформацію, готує звіт про реалізацію завдань і заходів та подає його в установленому порядку на розгляд Міністерства економічного розвитку і торгівлі України та обласної ради (*із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 №323*).

Звіт про реалізацію пріоритетних завдань і заходів заслуховується на засіданні обласної ради, висвітлюється в засобах масової інформації та обговорюється із залученням представників громадськості і бізнесу.

Контроль за реалізацією завдань Стратегії покладається на облдержадміністрацію та обласну раду.

Показники
оцінки реалізації Стратегії розвитку Житомирської області
(із змінами, внесеними рішенням обласної ради від 15.12.11 № 323).

Назви показників	Виконання за	
	звітний період	попередній період
1	2	3
Валовий регіональний продукт, млн.грн.		
Валовий регіональний продукт у розрахунку на одну особу, грн.		
Доходи і видатки місцевих бюджетів, тис.грн.		
- доходи		
- видатки		
Кількість суб'єктів ЄДРПОУ		
у тому числі включених до Єдиного державного реєстру		
виключених з нього протягом року		
Кількість підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності		
Кількість фізичних осіб, зайнятих підприємницькою діяльністю, тис. осіб		
Наявність основних засобів, млн.грн.		
Рівень їх зносу, %		
Індекс промислової продукції, %		
Обсяги продукції сільського господарства, млн.грн.		
Індекс продукції сільського господарства (у порівняних цінах 2005 р.), %		
Індекс виконання будівельних робіт, %		
Індекс обороту роздрібною торгівлі (у порівняних цінах), %		

1	2	3
Чисельність наявного населення на кінець року, тис. осіб		
Коефіцієнт народжуваності, смертності та природного приросту, проміле		
- народжуваності		
- смертності		
- природного приросту		
Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників, грн.		
Індекс номінальної та реальної заробітної плати, %		
- номінальної		
- реальної		

Стратегічні завдання	Пріоритетні напрями/заходи	Найменування показника	Виконання за	
			звітний період	попередній період
1	2	3	4	5
1. Підвищення конкурентоспроможності та зміцнення ресурсного потенціалу	Реструктуризація та диверсифікація промислового виробництва			
	<i>Збільшення обсягу інвестицій в промисловості</i>	Обсяг інвестицій в основний капітал у промисловості, млн.грн.		
		Індекс інвестицій в основний капітал у промисловості, %		
		Обсяг прямих іноземних інвестицій у промисловості на одну особу, дол. США		
	<i>Забезпечення розвитку високотехнологічного, наукоємного виробництва</i>			

1	2	3	4	5
	<i>ва</i>			
	<i>Розвиток машинобудівної промисловості</i>	Індекс обсягу виробництва у машинобудуванні, %		
	<i>Розвиток торфодобувної промисловості</i>	Індекс обсягу виробництва у торфодобувній промисловості, %		
	Розвиток високотехнологічного агропромислового виробництва			
		Обсяг виробництва валової продукції сільського господарства, млн.грн.,		
		у тому числі продукції рослинництва, млн.грн.		
		продукції тваринництва, млн.грн.		
		Індекс обсягу виробництва валової продукції сільського господарства, %,		
		у тому числі продукції рослинництва, %		
		продукції тваринництва, %		
	<i>Створення виробничої інфраструктури у сільському господарстві</i>	Створення і розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, тис.грн./одиниць		
	Ліквідація наслідків аварії на Чорнобильській АЕС			
	<i>Контрзаходи, спрямовані на мінімізацію наслідків Чорнобильської катастрофи</i>	Залуження і перезалуження лук і пасовищ у зоні забруднення, тис. га/тис.грн.		
		Внесення підвищених норм мінеральних добрив у зоні безумовного та гарантованого добровіль-		

1	2	3	4	5
		ного відселення, тис. га/тис.грн.		
		Вапнування сільськогосподарських угідь в зонах безумовного та гарантованого добровільного відселення, тис. га/тис.грн.		
		Утримання земель в зоні забруднення понад 15 кв.м, тис. га/тис.грн.		
		Заліснення відселених територій та непридатних для сільськогосподарського використання земель, тис. га/тис.грн.		
		Добування, приготування і внесення сапропелю і торфокомпостів у господарства зони безумовного та гарантованого добровільного відселення, тис. га/тис.грн.		
		Перепрофілювання сільськогосподарського виробництва і зміцнення матеріально-технічної бази господарств, що спеціалізуються на м'ясному скотарстві та хмелярстві, кількість господарств, тис.грн.		
		Виробництво та застосування комбікормів з радіопротекторними властивостями для корів сільгоспідприємств і приватного сектору в зонах безумовного та гарантованого добровільного відселення, тис. тонн/тис.грн.		
	<i>Збільшення обсягу інвестицій територій, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (Вол.-Волинський, Ємільчинський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Народицький, Нов.-Волинський,</i>	Обсяг інвестицій в основний капітал, млн.грн.		

1	2	3	4	5
	<i>Овруцький, Олевський райони та м.Коростень)</i>			
		Індекс інвестицій в основний капітал, %		
		Обсяг прямих іноземних інвестицій наростаючим підсумком, млн.дол. США		
		Приріст прямих іноземних інвестицій, млн.дол. США		
	<i>Охорона здоров'я населення, постраждалого внаслідок Чорнобильської катастрофи</i>	Забезпечення лікувальних закладів, які постійно надають медичну допомогу постраждалим громадянам, медикаментами, витратними матеріалами, медичним обладнанням та лікування хворих за межами області, тис.грн.		
	<i>Підтримка малого та середнього підприємництва в постраждалих регіонах</i>	Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. населення		
		Частка малих підприємств у:		
		- загальній кількості підприємств		
		- кількості найманих працівників		
		- обсязі реалізованої продукції (виконаних робіт, наданих послуг)		
	Інноваційний розвиток	Обсяг науково-дослідних та науково-технічних робіт, тис.грн.		
		Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.		
		Кількість нових видів продукції, одиниць		
		Кількість інноваційно-активних підприємств, одиниць		
	Розвиток виробничої та	Наявність шляхів сполучення (загаль-		

1	2	3	4	5
	соціальної інфраструктури	ного користування), км		
		- залізничні колії		
		- автомобільні дороги		
		з них з твердим покриттям		
		- тролейбусні шляхи		
		- трамвайні колії		
		Перевезення пасажирів - всього, тис. осіб.		
		за видами транспорту		
		- залізничним		
		- автомобільним		
		- тролейбусним		
		- трамвайним		
		Перевезення вантажів - всього, тис. т		
		за видами транспорту		
		- залізничним		
		- автомобільним		
		Розвиток телефонної мережі		
		Введено в дію потужностей АТС, тис. номерів		
		- міських		
		- сільських		
		Введення в експлуатацію сучасних систем зв'язку		

1	2	3	4	5
		Викиди шкідливих речовин у повітря, т		
		Наявність небезпечних відходів, т		
		Введення в експлуатацію природоохоронних об'єктів		
		- полігони по утилізації відходів, одиниць/тис. т за рік		
		- полігони зберігання твердих побутових відходів, одиниць/тис. т за рік		
	<i>Розвиток інфраструктури інформаційного суспільства</i>			
		Кількість користувачів Інтернет		
		Кількість закладів загальноосвітніх навчальних закладів, що мають доступ до Інтернет		
		Кількість телефонів на 100 домогосподарств		
		- міська місцевість		
		- сільська місцевість		
2. Забезпечення розвитку людських ресурсів		Середньомісячний рівень доходів у розрахунку на одну особу, грн.		
		Кількість зареєстрованих злочинів,		
		у тому числі неповнолітніми або за їх участю, одиниць		
	<i>Забезпечення високих стандартів навчання, доступного для працівників протягом усього періоду їх виробничої ді-</i>	Кількість вищих навчальних закладів на початок навчального року		

1	2	3	4	5
	<i>яльності</i>			
		I-II рівнів акредитації		
		III-IV рівнів акредитації		
		Кількість осіб, що навчаються у вищих навчальних закладах		
		I-II рівнів акредитації		
		III-IV рівнів акредитації		
		Кількість випускників вищих навчальних закладів		
		I-II рівнів акредитації		
		III-IV рівнів акредитації		
		Крім того, у відокремлених структурних підрозділах ВНЗ		
		III-IV рівнів акредитації		
		- навчалось		
		- випущено		
		Підготовка кваліфікованих робітників професійно-технічними закладами освіти		
		- кількість учнів на кінець року		
		- випущено кваліфікованих робітників		
	<i>Активізація співпраці у сфері освіти і науки</i>	Підготовка аспірантів і докторантів, чисельність на кінець року		
		- аспірантів		
		- докторантів		
		Випущено з:		

1	2	3	4	5
		- аспірантури		
		- докторантури		
		Чисельність наукових кадрів вищої кваліфікації		
		- кандидатів наук		
		- докторів наук		
	<i>Забезпечення повної зайнятості працездатного населення</i>	Розподіл населення за напрямками економічної активності		
		Економічно активне населення працездатного віку, тис. осіб		
		- зайняте населення		
		- безробітне населення		
		Рівень зайнятості населення працездатного віку за методологією МОП, %		
		Рівень безробіття серед населення працездатного віку за методологією МОП, %		
		Кількість створених нових робочих місць, осіб		
		Працевлаштування незайнятого населення, осіб		
		Обсяг коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, що спрямовується на підтримку підприємницької ініціативи безробітних, тис.грн.		
3. Розвиток міжрегіонального співробітництва	<i>Розвиток транскордонного, у тому числі євро-регіонального співробіт-</i>	Кількість пунктів пропуску через державний кордон, їх пропускна спроможність		

1	2	3	4	5
	<i>ництва</i>			
		Кількість дипломатичних установ, торговельно-економічних місій та іноземних представництв, що розпочали свою діяльність		
		у тому числі з:		
		- країнами-членами ЄС		
		- СНД		
		Обсяг зовнішньої торгівлі з Республікою Білорусь, млн.дол. США		
		Обсяг прямих іноземних інвестицій, що надійшли від Республіки Білорусь, млн.дол. США		
4. Створення інституціональних умов для регіонального розвитку	<i>Розширення фінансово-економічних можливостей територіальних громад</i>	Частка трансфертів (дотацій, субвенцій) з державного бюджету у загальному обсязі доходів місцевих бюджетів, %		
		Темп збільшення надходжень до місцевого бюджету, %		
		Обсяг доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу, грн.		
		Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників, грн.		
		Кількість дітей, які отримують державну допомогу, її середній розмір		
		Кількість малозабезпечених громадян, які отримують державну допомогу, її середній розмір		
		Кількість працевдатних громадян з мінімальними доходами, яким призначена цільова грошова допомога, її середній розмір		

1	2	3	4	5
		Кількість сімей, яким призначені субсидії для відшкодування оплати житлово-комунальних послуг, їх питома вага у загальній кількості сімей		
		Рівень зайнятості та безробіття серед осіб віком 15-70 років, визначений за методологією МОП, %		
		Чисельність економічно неактивного населення у працездатному віці, тис. осіб		
		у тому числі віком до 35 років, тис. осіб		
		Кількість зареєстрованих безробітних, які отримують допомогу з безробіття		
		Коефіцієнт смертності дітей віком до 1 року, проміле		
		Загальний рівень захворюваності населення:		
		- активний туберкульоз		
		- ВІЛ/СНІД		
		- розлад психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин		
		- злоякісні новоутворення		
		Кількість інвалідів у розрахунку на 1 тис. осіб		
		Забезпеченість громадян житлом (у середньому на одного жителя м ² загальної площі)		
		Обсяг роздрібного товарообороту на одну особу, грн.		

Перший заступник
голови ради

В.Ю. Арешонков